

ZPRÁVA ZA ROK 2015 O STAVU VYŘIZOVÁNÍ STÍŽNOSTÍ PODANÝCH PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ K EVROPSKÉMU SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

PŘEHLED ZPRÁVY

ÚVOD

I. NALÉZACÍ ČÁST AGENDY STÍŽNOSTÍ

1.1. ROZHODNUTÍ SOUDU O STÍŽNOSTECH PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ

- 1.1.1. ODSUZUJÍCÍ ROZSUDKY
- 1.1.2. ROZSUDKY O NEPORUŠENÍ ÚMLUVY A ROZHODNUTÍ O NEPŘIJATELNOSTI
 - 1.1.2.1. Rozsudky o neporušení Úmluvy
 - 1.1.2.2. Rozhodnutí o odmítnutí stížností
- 1.1.3. STÍŽNOSTI, O NICHŽ BYLO ŘÍZENÍ ZASTAVENO
 - 1.1.3.1. Smírně urovnané případy
 - 1.1.3.2. Případy uzavřené jednostranným prohlášením vlády
 - 1.1.3.3. Stížnosti vzaté zpět

1.2. NOVĚ OZNÁMENÉ STÍŽNOSTI A DALŠÍ AKTIVITY V ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM

- 1.2.1. NOVĚ OZNÁMENÉ STÍŽNOSTI
- 1.2.2. DALŠÍ AKTIVITY V ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM
 - 1.2.2.1. Další zpracovávaná stanoviska ke stížnostem proti České republice
 - 1.2.2.2. Realizace předběžných opatření
 - 1.2.2.3. Ústní jednání před Soudem
 - 1.2.2.4. Aktivity související se stížnostmi proti třetím zemím

II. VYKONÁVACÍ ČÁST AGENDY STÍŽNOSTÍ

2.1. VĚCI, V NICHŽ BYL DOHLED NAD VÝKONEM UZAVŘEN

2.2. INDIVIDUÁLNÍ OPATŘENÍ K NÁPRAVĚ

- 2.2.1. OBNOVA ŘÍZENÍ U ÚSTAVNÍHO SOUDU
- 2.2.2. ANALÝZA POTŘEBY A MOŽNOSTI DALŠÍCH INDIVIDUÁLNÍCH OPATŘENÍ

2.3. OBECNÁ OPATŘENÍ K NÁPRAVĚ

- 2.3.1. PŘÍPADY S TRVAJÍCÍ POTŘEBOU PŘIJETÍ OBECNÝCH OPATŘENÍ
 - 2.3.1.1. Vzdělávání romských dětí osm let po rozsudku velkého senátu
 - 2.3.1.2. Další rozsudky, u nichž přetrvává potřeba přijmout obecná opatření k nápravě
 - 2.3.1.2. Další rozsudky poukazující na vhodnost přijetí určitých obecných opatření
- 2.3.2. PŘÍPADY BEZ TRVAJÍCÍ POTŘEBY PŘIJETÍ OBECNÝCH OPATŘENÍ

DOSLOV

- Zaprvé. Soud v perspektivě změn systému Úmluvy
- Zadruhé. Česká republika v systému Úmluvy
- Zatřetí. Posílení vnitrostátního provádění Úmluvy v České republice

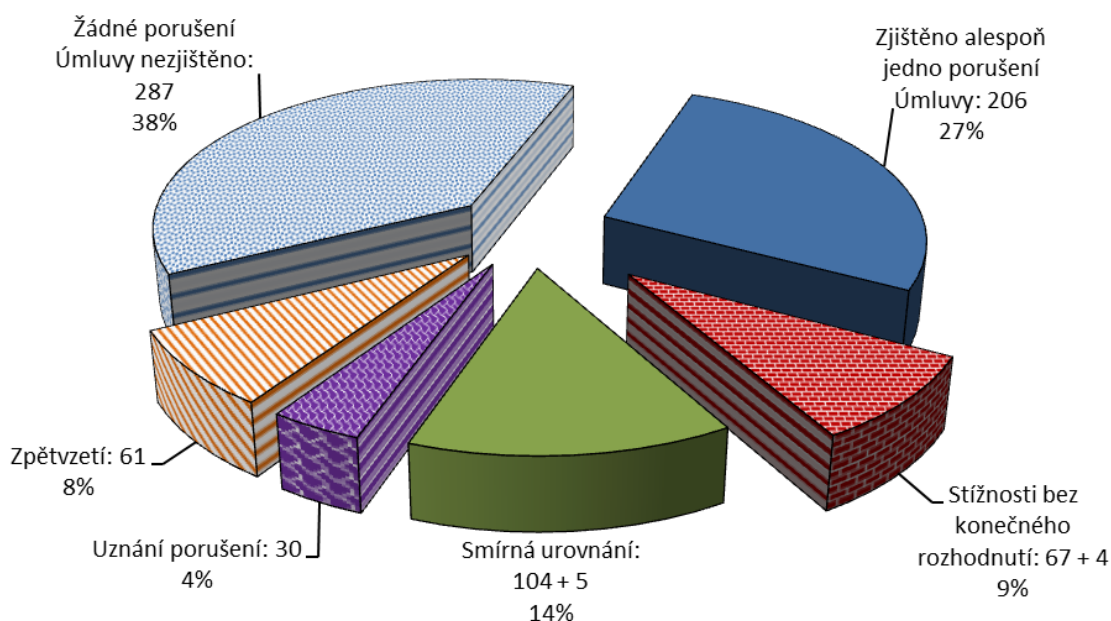
PŘÍLOHY

ÚVOD

Česká republika jako nástupkyně České a Slovenské Federativní Republiky je od 18. března 1992 vázána Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod (Evropská úmluva o lidských právech, dále jen „Úmluva“) a podrobena pravomoci Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „Soud“) projednávat individuální a mezistátní stížnosti na porušení závazků vyplývajících z Úmluvy a těch protokolů ji doplňujících, které naše země ratifikovala.

Ježto však Česká republika jako samostatný stát existuje toliko od 1. ledna 1993, úvodní graf vyjadřuje, jak si Česká republika celkově stojí za dobu, po kterou je samostatně součástí systému Úmluvy, do konce období, za něž je zpráva podávána, tj. v letech 1993 až 2015. Ke grafu je třeba vedle odkazu na metodiku jeho zpracování¹ předeslat, že zachycuje pouze zlomek z celkového počtu případů předložených za oněch 23 let proti České republice, neboť naprostá většina stížností nebývá žalované vládě oznamována, ale proces projednávání těchto podání v podstatě začíná a končí jejich odmítnutím samosoudcem.

Stav projednání stížností oznámených vládě České republiky od 01/01/1993 do 31/12/2015 (celkem 755 stížností)



Právě delší časové období, na rozdíl od pouhého jednoho kalendářního roku, na který se zpráva dále zaměří, umožňuje získat celkový pohled na vývoj této agendy. Během roku 2015 nicméně Soud ve vztahu k České republice:

- ani v jedné věci nekonstatoval porušení Úmluvy,
- vydal dva rozsudky, v nichž dospěl k závěru, že k porušení Úmluvy nedošlo,
- vydal osm rozhodnutí, kterými stížnosti prohlásil za nepřijatelné (přičemž u pěti z nich vláda předkládala stanovisko a zbývající stížnosti Soud rozhodl bez vyžádání stanoviska vlády),
- schválil dvě smírná urovnání po rozsudku ve věci samé,

¹ Přehled vychází z údajů shromážděných Kanceláří vládního zmocněnce na základě oznámených („komunikovaných“) stížností. K metodice zpracování viz příloha č. 4 k této zprávě.

- neschválil žádné jednostranné prohlášení vlády a
- zastavil řízení o dvou stížnostech z důvodu jejich zpětvzetí.

Vládě pak bylo oznámeno 45 nových stížností.

Referované případy však tvoří pouze malou výšeč z objemu kauz, jimiž se Soud zabývá. V roce 2015 Soud zasedající jako samosoudce odmítl kolem 400 stížností směřujících proti České republice. Ke konci roku 2015 čekalo na vyřízení 152 stížností, z toho 58 před prvním posouzením, zda budou oznámeny vládě, či nikoli.²

K finančnímu aspektu stížností, jejichž projednávání bylo v roce 2015 uzavřeno, lze uvést, že stěžovatelé v nich požadovali spravedlivé zadostiučinění (majetkovou škodu, nemajetkovou újmu a náklady řízení) v celkové výši cca 574,5 tis. € (cca 15,5 mil. Kč). V rámci smírných urovnání schválených v roce 2015 se stát zavázal zaplatit celkem 34 tis. €, ³ odsuzující rozsudky vynesený nebyly.

Vedle zmíněného finančního aspektu agendy stížností je namístě brát zřetel na skutečnost, že z rozsudků, v nichž bylo shledáno porušení Úmluvy, a případně také ze smírných urovnání nebo jednostranných prohlášení vlády vyplývají další povinnosti na poli nápravných opatření.

Tato zpráva je tudíž dále členěna na dvě části. První, nazvaná část nalézací, neboť se týká procesu nalézání práva vyplývajícího z Úmluvy, je věnována přehledu řízení před Soudem, tedy rozhodování Soudu o stížnostech podaných proti České republice, případně dalším událostem a aktivitám spojeným s fungováním Soudu ve vztahu k naší zemi. Druhá část, nazvaná část vykonávací, se pak zabývá problematikou implementace rozsudků (rozhodnutí) Soudu, tedy jejich výkonu, nad níž dohlíží jiný orgán Úmluvy, a sice Výbor ministrů Rady Evropy.

Vedle toho zpráva obsahuje přílohy s podrobnějšími informacemi k některým tématům.

Závěrem je ještě namístě upřesnit, že tam, kde není uvedeno u názvu stížnosti jméno žalovaného státu, je jím Česká republika. Identifikační údaje stížností nejsou kompletní, nacházejí-li se na jiném místě této zprávy (v příloze č. 1 nebo 2) nebo nejsou relevantní pro období, za které se zpráva podává.

² Je třeba upozornit i na to, že od počátku roku 2014 Soud uplatňuje mnohem přísnější formální požadavky na obsah stížnosti vtělené do novelizovaného znění článku 47 jednacího řádu Soudu, k jejichž splnění slouží nový formulář stížnosti; k další úpravě došlo s účinností od roku ledna 2016. Procentuálně vyšší počet stížností je tak považován za neprojednatelný. Nejsou tedy přidělovány k projednání žádné rozhodovací formaci a soudní řízení o nich fakticky není ani zahájeno. Soud nevyzývá stěžovatele k doplnění těchto stížností, ale snaží se urychleně administrativně odmítnout ty, které uvedené požadavky nesplňují tak, aby stěžovatelé měli případně možnost v původní šestiměsíční lhůtě, pokud ještě běží, podat formálně bezvadnou stížnost znovu. Tato zostřená praxe byla kritizována pro přepjatý formalismus; Soud však poukazuje na to, že připuštěním k vyřízení jen formálně bezvadných stížností se výrazně celý proces urychluje. Jednak odpadá část administrativy spojená s přípravou stížnosti na projednání, jednak je zpracování takových stížností celkově snazší.

³ Je třeba vzít v úvahu, že stěžovatelé nejsou při vznášení finančních nároků nijak omezeni vestavěnými regulátory (např. soudními poplatky vypočítávanými v závislosti na hodnotě sporu nebo rozhodováním o nákladech v závislosti na míře úspěchu v řízení). Přestože jsou uvedena čísla pouze ilustrativní, nelze pominout, že agenda sporů před Soudem nese pro stát zřejmá finanční rizika (v zásadě srovnatelná s jinými spornými agendami, jako jsou spory z dohod o ochraně investic nebo spory ohledně pokut nebo vrácení plateb v rámci Evropské unie), která se obhajobě státu většinou daří úspěšně odvrátit. Výše uvedená čísla ukazují, že v roce 2015 byla finanční rizika odvrácena z 94 %. Dodejme, že v minulosti byly v některých případech na základě znaleckých posudků nárokovány částky dosahující až výše kolem 1 mld. Kč (*Forminster Enterprises Limited, Družstevní záložna PRIA* nebo *Rodinná záložna, spořitelni a úvěrní družstvo*).

I.

NALÉZACÍ ČÁST AGENDY STÍŽNOSTÍ

V této části pojednáme o agendě podáním přehledu:

- věcí, v nichž Soud vynesl formální rozhodnutí, jimiž řízení o stížnosti nebo o některém z jejích aspektů uzavřel,
- jiných relevantních událostí či aktivit v řízení před Soudem.

1.1. ROZHODNUTÍ SOUDU O STÍŽNOSTECH PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ

O stížnostech může Soud rozhodnout následujícími způsoby:

- určit porušení Úmluvy nebo jejích protokolů a přiznat spravedlivé zadostiučinění,
- zamítnout nebo odmítnout stížnost,
- zastavit řízení o stížnosti, ať už pro smírné urovnání, jednostranné prohlášení vlády nebo zpětvzetí stížnosti.

Těmto situacím odpovídá i členění této kapitoly.

1.1.1. ODSUZUJÍCÍ ROZSUDKY

Do tohoto oddílu v návaznosti na výše uvedený graf spadají případy, v nichž bylo Soudem shledáno porušení (tato skupina odpovídá kategorii grafu ‚Zjištěno alespoň jedno porušení‘) nebo bylo v návaznosti na předchozí odsuzující rozsudek rozhodnuto o spravedlivém zadostiučinění (i tyto případy tedy spadají do kategorie ‚zjištěno porušení‘, ale odsuzující rozsudek byl obvykle vydán dříve než v období, za které se předkládá zpráva).

Ve všech těchto případech je zpravidla nezbytné zaplatit přiznané nebo sjednané zadostiučinění, případně analyzovat, zda není namístě přijmout další opatření k nápravě.

Jak již bylo krátce zmíněno v úvodu, Soud v roce 2015 nevydal ani jeden rozsudek, v němž by shledal porušení práv a svobod zaručených právem Úmluvy ze strany České republiky. Soud nicméně ve dvou rozsudcích schválil smírné urovnání v návaznosti na dřívější rozsudek ve věci samé, a to ve věcech *R & L, s. r. o. a Šumbera* (č. 37926/05 a 44410/09, rozsudky ze dne 11. června 2015), jež představují dvě z pěti stížností vlastníků nemovitostí na regulaci nájemních vztahů, o nichž Soud rozhodl rozsudkem ve věci samé ze dne 3. července 2014 (*R & L, s. r. o. a ostatní*). Stěžovatelům byly uhrazeny po řadě částky 21 tis. € a 13 tis. €. Ve zbylých třech případech z pěti Soud o spravedlivém zadostiučinění zatím nerozhodl. Neučinil tak dosud ani ve věci *Žáková* (č. 2000/09, rozsudek ve věci samé ze dne 3. října 2013), kde již v roce 2013 konstatoval porušení článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě z důvodu nepřipustění žaloby na určení vlastnictví tam, kde byla stěžovatelka zprvu mylně považována za vlastníka pozemků. Finanční dopady těchto kauz tak byly přeneseny do následujících let.⁴

Problematika implementace odsuzujících rozsudků vydaných v dřívějších letech je pojednána v části II této zprávy.

⁴ Celková částka za roky 1993 až 2015 činila na základě odsuzujících rozsudků necelých 1,475 mil. €, na smírných urovnáních to bylo přes 1,425 mil. € a zatím jen necelých 63 tis. € z titulu jednostranných prohlášení vlády. Je třeba poukázat na to, že se přiznané částky mohou meziročně výrazně lišit, přičemž tyto rozdíly jsou do jisté míry nahodilé a závislé nejenom na typu projednávaných kauz, ale také na tom, v jakých věcech Soud v daném roce rozhodne. K nárokům uplatňovaným z titulu spravedlivého zadostiučinění viz též poznámka pod čarou č. 3.

1.1.2. ROZSUDKY O NEPORUŠENÍ ÚMLUVY A ROZHODNUTÍ O NEPŘIJATELNOSTI

Tento oddíl pokrývá případy, v nichž nebylo zjištěno žádné porušení Úmluvy, ať už rozsudkem ve věci samé nebo rozhodnutím, jímž se stížnost odmítá jako nepřijatelná (tato skupina odpovídá kategorii grafu „Žádné porušení Úmluvy nezjištěno“).

V těchto případech byly tedy stížnosti zamítnuty rozsudkem nebo odmítnuty rozhodnutím, což je pro žalovanou stát příznivé. I tyto věci však mohou mít značný význam, ať již pro potenciální stěžovatele, např. tam, kde se Soud vyslovil k účinnosti prostředku nápravy, který je stěžovatel povinen vyčerpat před podáním stížnosti, nebo pro stát v podobě signálu o možném problému z hlediska práva Úmluvy (i když se Soud nakonec k problému nevypravil, např. pro nesplnění některé z podmínek přijatelnosti nesouvisejících s odůvodněností stížnosti, nebo sice rozhodl o neporušení, avšak s určitými výhradami,⁵ či obecně z právního hlediska v podobě vyjasnění nebo rozvoje judikatury Soudem).

1.1.2.1. Rozsudky o neporušení Úmluvy

V uplynulém roce vydal Soud dva rozsudky, v nichž dospěl k závěru, že Úmluva ani její protokoly porušeny nebyly. Tyto stížnosti se týkaly zejména práv nebo svobod zakotvených v těchto ustanoveních:

- čl. 7 odst. 1 Úmluvy (zákaz trestu bez zákona a zákaz uložení přísnějšího trestu, než stanoví zákon v době spáchání trestného činu), a to v souvislosti s odsouzením stěžovatele za **pokračující trestný čin týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě (Rohlena)**, a
- čl. 6 odst. 1 Úmluvy (právo na spravedlivý proces), jehož porušení v aspektu práva na kontradiktornost řízení a rovnost zbraní bylo namítáno ve vztahu k řízení o **soudním přezkumu rozhodnutí Národního bezpečnostního úřadu o zrušení osvědčení pro styk s utajovanými skutečnostmi (Regner)**; tento rozsudek nicméně nenabyl právní moci, jelikož Soud v květnu 2016 vyhověl stěžovateli žádosti o postoupení věci velkému senátu.

Dodejme, že ve věcech *Dubská a Krejzová* (č. 28859/11 a 28473/12), které se týkají otázky **tzv. domácích porodů** a v nichž senát Soudu dne 11. prosince 2014 rozhodl o neporušení článku 8 Úmluvy (právo na respektování soukromého a rodinného života), bylo v červnu 2015 rovněž vyhověno žádosti stěžovatelek o postoupení věci velkému senátu a v prosinci 2015 se před velkým senátem uskutečnilo ústní jednání (viz pododdíl 1.2.2.3).

1.1.2.2. Rozhodnutí o odmítnutí stížností

Některé stížnosti byly také prohlášeny za nepřijatelné (tedy odmítnuty pro nesplnění některé z podmínek přijatelnosti stanovených Úmluvou), ať už po stanovisku vlády, nebo bez předchozího oznámení stížnosti vládě. Ve věcech, v nichž bylo vyžádáno stanovisko vlády, se stěžovatelé zejména dovolávali těmto ustanovením:

- článku 3 Úmluvy (zákaz mučení, nelidského nebo ponižujícího zacházení) kvůli **možnému vydání k trestnímu stíhání do Ruské federace (Atsaev)**,
- čl. 6 odst. 1 Úmluvy (právo na spravedlivý proces), a to v aspektu práva na přístup k soudu v souvislosti s **odmítnutím ústavní stížnosti pro formální nedostatky (Veselský)** a v aspektu práva na projednání věci v přiměřené lhůtě ve vztahu k **délce občanskoprávního řízení (Kudlička)**, a
- článku 8 Úmluvy (právo na respektování soukromého a rodinného života) v kontextu **soudního rozhodnutí vydat vypravovatelce pohřbu zůstavitelův majetek nepatrné hodnoty** spočívající mimo jiné v majetkových podílech v několika neaktivních obchodních společnostech (*Vávrová*) a kvůli **dočasnému svěřeni dítěte do péče kojeneckého ústavu (Fuxová)**.⁶

⁵ Třebaže rozsudky o neporušení nejsou předmětem dohledu Výboru ministrů Rady Evropy, lze s nadsázkou argumentovat, že podle čl. 46 odst. 1 Úmluvy jsou pro státy, které byly účastníky řízení ve věci, závazné všechny rozsudky, nejenom ty odsuzující, zejména tam, kde Soud naznačuje, že jeho názor na daný problém nemusí být definitivní.

⁶ Pro úplnost je na tomto místě potřeba zmínit i věc *Tykvová* (č. 54737/13, rozhodnutí ze dne 8. prosince 2015), která nicméně ve výše uvedeném přehledu zahrnuta není, neboť rozhodnutí bylo zveřejněno až v lednu 2016;

Ve třech věcech vydal Soud odůvodněné rozhodnutí bez stanoviska vlády,⁷ přičemž se jednalo o namítané porušení těchto ustanovení:

- čl. 6 odst. 1 Úmluvy (právo na spravedlivý proces) a článku 8 Úmluvy (právo na respektování soukromého a rodinného života) v souvislosti s řízením o **právu na styk s dětmi** (*Prodělalová*) a s řízením o **navrácení dítěte podle Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí** (*Hammond*),
- čl. 6 odst. 1 Úmluvy (právo na spravedlivý proces) a článku 1 Protokolu č. 1 (ochrana majetku) v kontextu rozhodnutí soudů o **určení vlastníka nemovitostí** (*Agroslunce, spol. s r. o.*).

Podrobnější informace o zamítavých rozsudcích a odmítavých rozhodnutích z hlediska skutkových okolností jednotlivých případů i jejich právního posouzení ze strany Soudu, včetně identifikačních údajů stížností, se nacházejí v příloze č. 2 této zprávy.

1.1.3. STÍŽNOSTI, O NICHŽ BYLO ŘÍZENÍ ZASTAVENO

Tento oddíl pokrývá případy, v nichž Soud rozhodl o vyškrtnutí stížnosti ze seznamu svých případů, a tedy řízení o nich zastavil, a to z následujících možných důvodů:

- stát uzavřel se stěžovatelem smír, takže nepřímo (případně i přímo) uznal porušení Úmluvy v projednávané věci a dohodl výši zadostiučinění za toto porušení (tato skupina odpovídá kategorii grafu ‚Smírná urovnání‘), někdy také poté, co Soud vydal odsuzující rozsudek a ponechal otázku spravedlivého zadostiučinění otevřenou,
- stát se po neúspěšném jednání o smíru uchýlil k jednostrannému prohlášení vlády, jímž uznal porušení Úmluvy v projednávané věci a stěžovateli nabídl zadostiučinění za toto porušení (tato skupina odpovídá kategorii grafu ‚Uznání porušení‘),
- stěžovatel vzal stížnost zpět (tato skupina odpovídá kategorii grafu ‚Zpětvzetí‘).

1.1.3.1. Smírně urovnané případy

Jak bylo uvedeno v oddílu 1.1.1 výše, Soud schválil smírná urovnání stížností *R & L, s. r. o. a Šumbera*, a to po dřívějším rozsudku ve věci samé.⁸

Plnění podmínek smírných urovnání rovněž podléhá dohledu Výboru ministrů. Vzhledem k tomu, že v uvedených věcech stát převzal toliko závazek k úhradě přiměřeného zadostiučinění, který byl řádně a včas splněn, nebude o těchto případech dále referováno v části II této zprávy.

1.1.3.2. Případy uzavřené jednostranným prohlášením vlády

Jak již bylo zmíněno výše, v roce 2015 nebylo schváleno žádné jednostranné prohlášení vlády.

1.1.3.3. Stížnosti vzaté zpět

U některých stížností Soud dospívá k závěru, na základě ať už výslovného přání nebo procesní nečinnosti stěžovatele, že tento na projednání své stížnosti nadále netrvá.

stížnost na poli článku 8 Úmluvy se týkala domovní prohlídky v trestním řízení (viz zvolená metodika vysvětlená v příloze č. 4).

⁷ Soud začal využívat článek 27 Úmluvy, který dává samosoudci pravomoc odmítnout stížnost, pokud takové rozhodnutí lze učinit bez dalšího přezkoumání, nově i tam, kde jsou některé jiné námitky obsažené ve stížnosti oznamovány žalované vládě. Lze proto očekávat, že tzv. částečná rozhodnutí o přijatelnosti, známá z minulosti, budou napříště výjimkou.

⁸ S ohledem na zvolenou metodiku (příloha č. 4) nejsou do roku 2015 započítána rozhodnutí Soudu ze dne 15. prosince 2015 o schválení smírných urovnání stížností týkajících se nepřiměřené délky soudního řízení ve věcech *Švandrlík* (č. 70389/11), *Brabcová* (č. 28478/12), *Severin a ostatní* (č. 17936/13), *Dekar* (č. 29908/13) a *Kovářová a ostatní* (č. 13170/15), zveřejněná až v lednu 2016.

Takto bylo zastaveno řízení o stížnosti *Oláhovi* (č. 59774/09, rozhodnutí ze dne 17. února 2015), neboť stěžovatelé již od státu obdrželi finanční náhradu, kterou shledali jako přiměřenou; stížnost na poli článku 8 Úmluvy byla namířena proti **umístění nezletilé osoby do ústavní výchovy**.

Soud rovněž zastavil řízení ve věci *K. Š.* (č. 80365/13, rozhodnutí ze dne 17. listopadu 2015), jelikož na základě písemných vyjádření stěžovatelky konstatoval, že tato již na své stížnosti netrvá; stížnost na poli článku 5 Úmluvy se týkala soudně nařízené **hospitalizace v psychiatrické léčebně**.

1.2. NOVĚ OZNÁMENÉ STÍŽNOSTI A DALŠÍ AKTIVITY V ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM

Další členění této kapitoly je předurčeno samotným nadpisem.

1.2.1. NOVĚ OZNÁMENÉ STÍŽNOSTI

Soud v roce 2015 oznámil vládě České republiky celkem 45 nových stížností, jejichž přehled je podán podle hlavních dotčených ustanovení Úmluvy nebo jejích protokolů:

- článek 3 (zákaz mučení, nelidského a ponižujícího zacházení nebo trestu) jak v hmotněprávní, tak v procesní složce je klíčovým ustanovením ve věcech *Sládková* (č. 15741/15) a *B. Ú.* (č. 9264/15), v nichž stěžovatelé namítají **špatné zacházení ze strany policie a následné nedostatečné vyšetřování** sporných incidentů; ve druhém z těchto případů směřují námitky stěžovatele i proti zacházení, jehož se mu dostalo během pobytu v **zařízení pro zajištění cizinců**,
- čl. 5 odst. 1 (právo na svobodu a osobní bezpečnost) ve spojení s čl. 5 odst. 5 (právo na vymahatelný nárok na náhradu škody za zadržení v rozporu s tímto ustanovením) byl namítán v již zmíněné věci *K. Š.*, kde šlo o soudně nařízenou **hospitalizaci v psychiatrické léčebně** (viz pododíl 1.1.3.3),
- článek 8 (právo na respektování soukromého a rodinného života) je dovoláván ve věci *Maděrová* (č. 32812/13), která se týká promlčitelnosti nároku na **náhradu nemajetkové újmy za nezákonnou sterilizaci** provedenou v roce 1983,
- článek 8, případně ve spojení s článkem 9 (právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání) či s článkem 2 Protokolu č. 1 (právo na vzdělání) vystupuje ve vztahu k požadavku **povinného očkování dětí**, jehož nedodržení vedlo k uložení pokuty za přestupek zákonnému zástupci dítěte, a to ve věci *Vavříčka* (č. 47621/13), nebo k nepřijetí dítěte do mateřské školy, konkrétně ve věcech *Novotná* (č. 3867/14), *Horných* (č. 73094/14), *Brožík* (č. 19306/15), *Dubský* (č. 19298/15) a *Roleček* (č. 43883/15),
- článek 8 ve spojení s článkem 6 Úmluvy (právo na spravedlivý proces) se objevuje ve věci *Novotný* (č. 16314/13), v níž stěžovatel namítá nedostatek možnosti zahájit řízení o **popření otcovství** ke zletilé osobě, jejímž otcem prokazatelně není,
- článek 8 v aspektu práva na respektování rodinného života je namítán ve věci *Novák* (č. 44684/14), která se týká mezinárodního únosů dětí do Spojených států amerických, přičemž stěžovatel (otec) nezahájil návratové řízení podle Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí; případ se týká zejména řízení o **udělení souhlasu soudem s vycestováním dětí a následným přemístěním bydlišť do Spojených států amerických a s tím spojené otázky participačních práv dětí, jež nebyly přímo vyslechnuty soudem**,
- článek 6 Úmluvy (právo na spravedlivý proces) je v kontextu **trestního řízení** dovoláván ve věci *Tempel* (č. 44151/12), a to v aspektech zaručených v čl. 6 odst. 1, jimiž jsou právo na **soud zřízený zákonem**, právo na **spravedlivé projednání věci** a právo na projednání věci v **přiměřené lhůtě**, a v aspektu **presumpce nevinny** zaručeném v čl. 6 odst. 2; dále také ve věci *Sládek* (č. 32671/13), kde se vedle práva na spravedlivé projednání věci podle čl. 6 odst. 1 jedná především o právo **vyslechnout nebo nechat vyslechnout svědky obžaloby** podle čl. 6 odst. 3 písm. d),

- čl. 6 odst. 1 Úmluvy je z důvodu **délky vnitrostátního soudního řízení** základem pro posouzení celé řady oznámených stížností, a to ve věcech *Hronek* (č. 49635/11), *Švandrlík* (č. 70389/11), *Brabcová* (č. 28478/12), *Severin a ostatní* (č. 17936/13), *Dekar* (č. 29908/13), *Skupa* (č. 30700/13), *Hejlová* (č. 78226/14), *Kovářová a ostatní* (č. 13170/15) a *Zaňko* (č. 16782/15) samostatně, nebo ve spojení s článkem 13 (právo na účinný prostředek nápravy) ve věcech *Domira spol. s r. o.* (č. 60702/11), *Meluzínová* (č. 59633/12) a sedmi podáních stěžovatele *Žirovnického* (č. 10092/13, 20708/13, 22455/13, 61245/13, 61482/13, 22520/14 a 13258/15); v této druhé skupině případů stěžovatelé namítají nepřiměřenou délku nejenom nalézacího, ale i odškodňovacího řízení, jakož i neexistenci účinného vnitrostátního **prostředku nápravy proti nepřiměřeně dlouhým civilním řízením**,
- čl. 6 odst. 1 Úmluvy v aspektu práva na přístup k soudu se dále objevuje ve věcech *READY REALITY s. r. o.* (č. 49443/12), *Žirovnický* (č. 69665/12) a *Šlechta* (č. 29056/13), týkajících se **soudních poplatků**, ve věci *Beránek* (č. 45758/14), kde Ústavní soud nesprávně posoudil splnění **lhůty po podání ústavní stížnosti**, a ve spojení s článkem 1 Protokolu č. 1 (ochrana majetku) rovněž ve věci *Fischer* (č. 24314/13), která vyvolává otázku **možné obrany proti usnesení valné hromady akciové společnosti** o zvýšení základního kapitálu, které vedlo k podstatnému snížení velikosti stěžovatelova podílu ve společnosti,
- čl. 6 odst. 1 ve spojení s článkem 1 Protokolu č. 1 a dále též s článkem 13 Úmluvy (právo na účinný prostředek nápravy) hrají roli ve věci *FU QUAN, s. r. o.* (č. 24827/14), v níž jde o **zajištění majetku společnosti v rámci trestního řízení vedeného proti jejímu jednateli a společníkovi**, kteří byli nakonec zproštěni obžaloby, přičemž je namítáno mj. špatné uskladnění předmětného zboží,
- článek 1 Protokolu č. 1 (ochrana majetku) je dovoláván ve věcech *Krejčí* (č. 30609/09), *Kuklík* (č. 15493/12), *Jošt* (č. 34297/13), *Polatovi* (č. 60786/13), *Heldenburg* (č. 25705/14) a *Joštova realitní kancelář – JORK, spol. s r. o.* (č. 29606/15), jejichž podstata se týká **absence zákonného základu pro regulaci nájemného** v letech 2002 až 2006, a lze je tudíž zařadit do skupiny stížností, o kterých Soud rozhodl ve výše zmíněném rozsudku ve věci *R & L, s. r. o. a ostatní*; u některých z nich nadto vystupuje do popředí otázka **promlčení nároku na náhradu škody proti státu** v souvislosti s regulací nájemného.

Poslední věc, *A. Ů. a ostatní*, kterou pro statistické účely zařazujeme také mezi oznámené stížnosti, je zmíněna až v pododdílu 1.2.2.2, neboť v ní Soud prozatím jen vydal předběžné opatření.

1.2.2. DALŠÍ AKTIVITY V ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM

Kromě potřeby reagovat na nově oznámené stížnosti a zpracovat k nim úvodní a doplňující stanovisko vlády byly realizovány další aktivity související jednak se stížnostmi proti České republice, jednak se stížnostmi proti třetím zemím.

1.2.2.1. Další zpracovávaná stanoviska ke stížnostem proti České republice

Jménem vlády byla Soudu předložena taktéž stanoviska, někdy opakovaně, k následujícím problematikám nastoleným ve stížnostech oznámených před rokem 2015:

- článek 3 Úmluvy (zákaz mučení, nelidského a ponižujícího zacházení nebo trestu) a článek 8 (v aspektu práva na respektování soukromého života), jakož i článek 13 (právo na účinný prostředek nápravy), které vystupují ve věcech *Maslák* (č. 58169/13 a 15835/14) týkajících se jednak postupu příslušných orgánů při **odběru biologického materiálu** z těla stěžovatele, jednak **důkladných osobních prohlídek** prováděných na stěžovateli a jeho umístění ve vazební věznici do cely s tzv. antivandálním vybavením,
- články 5 Úmluvy (právo na svobodu a osobní bezpečnost), 8 (právo na respektování soukromého a rodinného života), 13 (právo na účinný prostředek nápravy) a 14 (zákaz diskriminace) v souvislosti s umístěním stěžovatele do **zařízení sociální péče** ve věci *Červenka* (č. 62507/12),
- článek 8 Úmluvy (právo na respektování soukromého a rodinného života) ve vztahu k otázce **tzv. domácích porodů** ve věcech *Dubská a Krejzová*,

- článek 8 Úmluvy v aspektu práva na respektování rodinného života, který je dovoláván ve věci *Štulíř a ostatní* (č. 24654/12), jejímž předmětem je spor o **právo styku otce a dalších rodinných příslušníků z jeho strany s nezletilým dítětem** v situaci, kdy byl styk dlouhou dobu zakázán předběžným opatřením v souvislosti s podezřením, že otec dítě zneužil, a ve věci *Adylova a Senese* (č. 55392/14), v níž bylo vedeno **návratové řízení ohledně nezletilého dítěte protiprávně přemísťného** matkou do České republiky (české soudy určily, že místo obvyklého bydliště dítěte se nacházelo v Itálii), přičemž stěžovatelkami jsou matka s dcerou, jejíž návrat do Itálie byl sice potvrzen Ústavním soudem, avšak nebyl vykonán,
- čl. 6 odst. 1 Úmluvy (právo na spravedlivý proces) pod zorným úhlem práva na přístup k soudu a na odůvodněné rozhodnutí a článek 2 Protokolu č. 7 (právo na odvolání v trestních věcech) v rámci rozhodování o **kárném provinění exekutora** ve věci *Grosam* (č. 19750/13),
- článek 6 Úmluvy (právo na spravedlivý proces) v aspektu práva na kontradiktornost řízení, a to v rámci **dovolacího řízení** ve věci *Meissner a ostatní* (č. 24827/11) a v rámci řízení o **soudním přezkumu rozhodnutí** Národního bezpečnostního úřadu o **zrušení osvědčení pro styk s utajovanými skutečnostmi** ve věci *Regner* (č. 35289/11; podrobnější informace o rozsudku, zmíněném rovněž v pododdílu 1.1.2.1, viz příloha č. 2),
- článek 1 Protokolu č. 1 (ochrana majetku) samostatně i ve spojení s článkem 13 (právo na účinný prostředek nápravy) a 14 Úmluvy (zákaz diskriminace), který je dovoláván ve věci *REAL spol. s r. o.* (č. 81454/12), a to v kontextu **ochrany práv pronajímatele**, proti jehož vůli soudy rozhodly o výměně nájemního bytu,
- článek 1 Protokolu č. 1 (ochrana majetku) spolu čl. 6 odst. 1 (v aspektu práva na soud) a článkem 13 Úmluvy (právo na účinný prostředek nápravy) v souvislosti s **možností obrany proti exekučnímu příkazu**, který nakonec vedl k odnětí stěžovatelova podílu v obchodní společnosti ve prospěch ostatních společníků, ve věci *Přibil* (č. 78612/12),
- článek 1 Protokolu č. 1 (ochrana majetku) v rovině **spravedlivého zadostiučinění** ve věcech *Čapský* (č. 25784/09), *Jeschkeová* (č. 36002/09) a *Heldenburgovi* (č. 65546/09).

1.2.2.2. Realizace předběžných opatření

Soud stížnost *A. Ö. a ostatní* (č. 52274/15) zatím formálně k zaujetí stanoviska neoznámil, avšak v říjnu 2015 vládu formou **předběžného opatření** vyzval, aby stěžovatele – afghánskou rodinu se čtyřmi nezletilými dětmi, drženou od začátku září 2015 v **zařízení pro zajištění cizinců** – do šesti dnů umístila do podmínek, které budou v souladu s článkem 3 Úmluvy (zákaz mučení, nelidského a ponižujícího zacházení nebo trestu). Stěžovatelé především namítali, že podmínky panující v tomto zařízení jsou zcela nevhodné pro **nezletilé děti**. Pátý den po vydání předběžného opatření Soudu byli stěžovatelé propuštěni na svobodu a Soud následně toto opatření zrušil.

1.2.2.3. Ústní jednání před Soudem

Dne 2. prosince 2015 se uskutečnilo jednání před velkým senátem ve věci *Dubská a Krejzová*. Delegation vlády byla vedena vládním zmocněncem a složena ze dvou členů jeho týmu, zástupkyně Ministerstva zdravotnictví a dvou předních českých expertů v oboru gynekologie a porodnictví.⁹ Za povšimnutí stojí určitý posun Soudu ve vnímání předmětné problematiky, když některé otázky soudců směřovaly k možnosti zřízení tzv. porodních domů vedených porodními asistentkami, a nikoliv na porody v domácím prostředí. Na vnitrostátní úrovni by tudíž bylo vhodné tuto alternativu k porodům v porodnicích důkladně zvážit, o což se kancelář vládního zmocněnce zasazuje (viz níže pododdíl 2.3.2.1).

⁹ Jedná se o předsedu a vědeckého sekretáře České gynekologické a porodnické společnosti, jež je součástí České lékařské společnosti Jana Evangelisty Purkyně.

Je namístě doplnit, že Soud v řízení před velkým senátem povolil vedlejší účastenství šesti subjektům, včetně zahraničních expertů.¹⁰ Jedním ze subjektů intervenujících ve prospěch stěžovatelek, a tedy v neprospěch žalovaného státu, byla veřejná ochránkyně práv, přičemž se jednalo o vůbec první Soudem povolenou intervenci instituce ombudsmanského typu. Je třeba podotknout, že vládní zmocněnec v písemné reakci na její intervenci vyjádřil přesvědčení, že veřejná ochránkyně práv jako státní orgán nemá podle vnitrostátního a mezinárodního práva oprávnění vystupovat v řízení před mezinárodním soudem.

1.2.2.4. *Aktivity související se stížnostmi proti třetím zemím*

Vláda ve dvou případech požádala o možnost vstoupit jako vedlejší účastník do řízení před velkým senátem, jak to umožňuje čl. 36 odst. 2 Úmluvy:

- ve věcech *Karáscony a ostatní proti Maďarsku* (č. 42461/13) a *Szél ostatní proti Maďarsku* (č. 44357/13), které se týkají parlamentem uložených **kárných opatření vůči poslancům** za to, že během plenárního hlasování rozvinuli v zasedací místnosti transparent; dotčenými ustanoveními Úmluvy jsou tu článek 10 (svoboda projevu) a článek 13 (právo na účinný prostředek nápravy),
- ve věci *A a B proti Norsku* (č. 24130/11 a 29758/11),¹¹ kde stěžovatelé namítají, že byli v rozporu s článkem 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě **stíhání a potrestání dvakrát**, jelikož jim byla v daňovém řízení uložena daňová přírážka a zároveň byli ze stejného důvodu v trestním řízení odsouzeni za trestný čin daňového podvodu, jenž souvisel se zatajením příjmů.

Velký senát Soudu též na sklonku roku 2015 vydal rozsudek ve věci *Schatschaschwili proti Německu* (č. 9154/10, rozsudek ze dne 15. prosince 2015), kde vláda České republiky vystoupila jako vedlejší účastník a v níž se jednalo o použitelnost důkazu v podobě **výsledku svědků, jimž obviněný neměl možnost klást otázky**, ve smyslu čl. 6 odst. 1 a 3 písm. d) Úmluvy a promítnutí judikatury *Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království* (č. 26766/05 a 22228/06, rozsudek velkého senátu ze dne 15. prosince 2011) do kontinentálního systému trestního procesu. Česká republika v minulosti čelila a v současnosti čelí několika stížnostem týkajícím se podobné problematiky. Anotace rozsudku je obsažena v příloze č. 1.

Kancelář vládního zmocněnce dále v roce 2015 na vnitrostátní úrovni koordinovala činnost dotčených orgánů za účelem napomoci výkonu rozsudku ve věci *Hromádka a Hromádková proti Rusku* (č. 22909/10, rozsudek ze dne 11. prosince 2014), v níž vláda České republiky vystoupila jako vedlejší účastník podle čl. 36 odst. 1 Úmluvy a v níž Soud shledal porušení článku 8 Úmluvy (právo na soukromý a rodinný život) v souvislosti s **únosem dítěte** svěřeného do péče otci v České republice matkou **do Ruské federace**.

¹⁰ Na podporu České republiky vystoupily vlády Slovenska a Chorvatska a International Study Group of the World Association of Perinatal Medicine, zatímco na podporu stěžovatelek vyjádření předložily sdružení porodních asistentek Royal College of Midwives a Unie porodních asistentek (UNIPA), jakož i veřejná ochránkyně práv.

¹¹ Původně byly obě kauzy označeny jmény stěžovatelů. Soud zřejmě rozhodl o tom, že jim poskytne anonymitu.

II. VYKONÁVACÍ ČÁST AGENDY STÍŽNOSTÍ

Tato část navazuje – s ohledem na to, že Soud v roce 2015 nevydal proti České republice žádný odsuzující rozsudek – na rozsudky Soudu, o nichž bylo referováno v dřívějších zprávách, avšak před začátkem roku, za který se zpráva podává, nedošlo k formálnímu nebo faktickému uzavření dohledu Výboru ministrů nad jejich výkonem.

Výkon rozsudku zpravidla zahrnuje:

- úhradu přiznaného spravedlivého zadostiučinění (vzhledem k absenci potíží není tato problematika dále rozebírána),
- přijetí individuálních opatření k nápravě a
- přijetí obecných opatření k nápravě.

Napřed je třeba zmínit kauzy, v nichž byl dohled nad výkonem rozsudku nebo rozhodnutí uzavřen, a následně věci, u nichž byla či stále jsou řešena opatření k nápravě.

Vláda Výboru ministrů během roku 2015 předložila nebo aktualizovala zprávu o přijatých nebo plánovaných opatřeních k výkonu rozsudku v těchto věcech (podrobnější analýza potřeby nápravných opatření je zpravidla obsažena níže v kapitolách 2.2 a 2.3):

- *Budrevich* (č. 65303/10, rozsudek ze dne 17. října 2013),
- *Bureš* (č. 37679/08, rozsudek ze dne 18. října 2012),
- *Delta Pekárny a. s. proti České republice* (č. 97/11, rozsudek ze dne 2. října 2014),
- *D. H. a ostatní* (č. 57325/00, rozsudek velkého senátu ze dne 13. listopadu 2007),
- *Hanzelkovi* (č. 43643/10, rozsudek ze dne 11. prosince 2014),
- *Kummer* (č. 32133/11, rozsudek ze dne 25. července 2013),
- *R & L, s. r. o. a ostatní* (č. 37926/05 a další, rozsudek ze dne 3. července 2014),
- *Sýkora* (č. 23419/07, rozsudek ze dne 22. listopadu 2012),
- *T.* (č. 19315/11, rozsudek ze dne 17. července 2014).

2.1. VĚCI, V NICHŽ BYL DOHLED NAD VÝKONEM UZAVŘEN

V roce 2015 byl formálně, tedy přijetím závěrečné rezoluce, uzavřen dohled nad výkonem řady rozsudků, a sice věci:

- *Budrevich* (č. 65303/10, rozsudek ze dne 17. října 2013), kde Soud shledal porušení článku 13 Úmluvy (právo na účinný prostředek nápravy) ve spojení s článkem 3 (zákaz mučení, nelidského a ponižujícího zacházení nebo trestu) v souvislosti se zamýšleným vydáním či vyhoštěním stěžovatele do Běloruska,
- *Buishvili* (č. 30241/11, rozsudek ze dne 25. října 2012), v níž došlo k porušení čl. 5 odst. 4 Úmluvy (právo zahájit řízení, ve kterém soud urychleně rozhodne o zákonnosti zbavení svobody a případně nařídí propuštění), jelikož stěžovatel neměl k dispozici žádné řízení, v němž by soud mohl nařídít jeho propuštění, pakliže by shledal, že je jeho držení v přijímacím středisku v tranzitním prostoru mezinárodního letiště nezákonné,
- *Čeppek* (č. 9815/10, rozsudek ze dne 5. září 2013), kde odvolací soud stěžovatele nevyzval, aby se vyjádřil k otázce zamýšleného použití moderačního práva podle § 150 občanského soudního řádu, čímž došlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy (právo na spravedlivý proces),

- *Janyr* (č. 42937/08, rozsudek ze dne 31. října 2013), která se týkala porušení práva na kontradiktorní řízení před Ústavním soudem ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy,
- *Kummer* (č. 32133/11, rozsudek ze dne 25. července 2013), v níž v souvislosti s připoutáním stěžovatele ke kovovému oku v policejní cele a následným vyšetřováním této události došlo k porušení článku 3 Úmluvy (zákaz mučení, nelidského a ponižujícího zacházení nebo trestu) v jeho hmotně-právní i procesní části,
- *Lošťák* (č. 380/11, rozsudek ze dne 19. prosince 2013) a *Vaculík* (č. 40280/12, rozsudek z téhož dne), kde Soud konstatoval porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy v aspektu práva na přístup k soudu, a to z důvodu odmítání ústavních stížnosti v kombinaci s dovoláním,
- *Sýkora* (č. 23419/07, rozsudek ze dne 22. listopadu 2012), v níž v souvislosti s nedobrovolnou hospitalizací v psychiatrické léčebně a zbavením způsobilosti k právním úkonům bylo porušen čl. 5 odst. 1 a 4 Úmluvy (právo na svobodu a osobní bezpečnost), jakož i článek 8 (právo na respektování soukromého a rodinného života).

2.2. INDIVIDUÁLNÍ OPATŘENÍ K NÁPRAVĚ

Jejich cílem je *restitutio in integrum*, tedy uvedení situace stěžovatele do stavu předcházejícího zjištěnému porušení Úmluvy v rozsahu, v němž to je možné. Možnost a potřebu přijmout individuální opatření k nápravě nad rámec zaplacení spravedlivého zadostiučinění je vždy nutné posuzovat s ohledem na konkrétní okolnosti.

2.2.1. OBNOVA ŘÍZENÍ U ÚSTAVNÍHO SOUDU

Obecnou cestou k dosažení nápravy porušení v individuální rovině, kterou v České republice připouští zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění zejména zákonů č. 83/2004 a 404/2012 Sb., je možnost po rozsudku Soudu požádat o obnovu řízení o původně podané ústavní stížnosti. Základním předpokladem tu mimo jiné je, aby takové původní řízení u Ústavního soudu proběhlo, tedy že se stěžovatelé v souladu s pravidlem vyčerpání běžných prostředků nápravy na Soud obrátili až po neúspěchu ve své věci před Ústavním soudem. Tuto formu nápravy pak doplňuje pravomoc Soudu přiznat spravedlivé zadostiučinění podle článku 41 Úmluvy.

Ústavní soud o návrzích na obnovu řízení rozhodl v roce 2015 následovně:

- ve věci *Vaculík* (č. 40280/12, rozsudek ze dne 19. prosince 2013; sp. zn. Pl. ÚS 5/14) bylo řízení o původní ústavní stížnosti obnoveno dne 3. února 2015, ústavní stížnosti bylo nově vyhověno dne 24. února 2015 a rozhodnutí obecných soudů ve stěžovatelově věci byla částečně zrušena,
- ve věci *Janyr* (č. 42937/08, rozsudek ze dne 31. října 2013; sp. zn. Pl. ÚS 20/14) byla obnovu řízení povolena dne 16. prosince 2014, ale Ústavní soud nakonec dne 24. března 2015 rozhodl o odmítnutí původní ústavní stížnosti pro zjevnou neopodstatněnost,
- ve věci *Heldenburgovi* (č. 65546/09, rozsudek ze dne 3. července 2014 ve věcech *R & L, s. r. o. a ostatní*; Pl. ÚS 8/15) byl návrh na obnovu řízení před Ústavním soudem dne 3. listopadu 2015 odmítnut jako předčasné, protože Soud dosud nerozhodl o spravedlivém zadostiučinění.

2.2.2. ANALÝZA POTŘEBY A MOŽNOSTI DALŠÍCH INDIVIDUÁLNÍCH OPATŘENÍ

Vzhledem k tomu, že v roce 2015 Soud proti České republice nevydal žádný odsuzující rozsudek, nevystává ani potřeba přijetí individuálních opatření k výkonu rozsudků.

Vedle obnovy řízení u Ústavního soudu podle příslušných ustanovení zákona č. 182/1993 Sb. však jistě existují i jiné způsoby, jak za okolností konkrétní věci dosáhnout *restitutio in integrum*. Ve věci *Delta pekárny a. s.* Ústavní soud rozhodoval na základě ústavní stížnosti stěžovatelské společnosti, podané ještě před vydáním rozsudku Soudu, a nálezem sp. zn. IV. ÚS 4397/12 ze dne 9. února 2016 zrušil rozsudek Nejvyššího správního soudu z roku 2012 ve věci pokuty uložené stěžovatelské společnosti za porušení pravidel hospodářské soutěže. Současně Nejvyššímu správnímu soudu uložil, aby

zhodnotil, zda je možné dodatečně posoudit zákonnost a nezbytnost místního šetření provedeného v roce 2003 Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže v prostorách stěžovatelské společnosti. Následně Nejvyšší správní soud rozsudkem sp. zn. 5 Afs 7/2011 ze dne 25. února 2016 zrušil rozsudek Krajského soudu v Brně z roku 2010 a věc mu vrátil k dalšímu řízení, přičemž konstatoval, že adekvátním prostředkem soudní kontroly proti místnímu šetření je ve světle výše citovaného rozsudku Soudu zásahová žaloba, a že tedy krajský soud v dalším řízení musí dát stěžovatelské společnosti příležitost, aby tuto žalobu vznesla, a to navzdory tomu, že už uplynula lhůta pro její podání. V novém rozsudku pak krajský soud posoudí, zda bylo předmětné místní šetření nepřiměřené; pokud ano, posoudí dále, zda to zakládá nepřijatelnost důkazu, který z tohoto šetření vzešel, a pokud i tu dospěje ke kladné odpovědi, posoudí, zda bez tohoto vyloučeného důkazu rozhodnutí o pokutě ob stojí jako přesvědčivě zdůvodněné; pokud neobstojí, je namístě toto rozhodnutí zrušit. Lze tak předpokládat, že následné soudní kontrole místního šetření Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže bude v tomto řízení učiněno zadost.

2.3. OBECNÁ OPATŘENÍ K NÁPRAVĚ

Tato opatření sledují účel ukončit další porušování Úmluvy v jiných případech obdobných tomu rozhodnutému nebo porušování v těchto případech předejít. Mívají povahu změn právní úpravy, soudní judikatury či správní praxe.

Je namístě předeslat, že o každém rozsudku jsou informovány příslušné dotčené orgány, ať už věc přímo vyřizovaly nebo se o nich lze domnívat, že mohou zajistit žádoucí změnu právní úpravy nebo rozhodovací praxe na vnitrostátní úrovni.

Tuto kapitolu rozdělíme na případy, v nichž trvá potřeba přijmout obecná opatření, a na kauzy, v nichž buď taková potřeba nevznikla, nebo pominula.

2.3.1. PŘÍPADY S TRVAJÍCÍ POTŘEBOU PŘIJETÍ OBECNÝCH OPATŘENÍ

Na prvním místě zdůrazníme důležitost problematiky vyčleňování romských dětí mimo hlavní vzdělávací proud a v dalším sledu se budeme zabývat vývojem na poli preventivních nápravných opatření v jiných kauzách.

2.3.1.1. *Vzdělávání romských dětí osm let po rozsudku velkého senátu*

Předně je tedy třeba zmínit výkon rozsudku ve věci *D. H. a ostatní* (č. 57325/00, rozsudek velkého senátu ze dne 13. listopadu 2007) v záležitosti **nadměrného umístování romských dětí do bývalých zvláštních škol** (dnes základních škol praktických), jenž je v současné době jako jediný rozsudek proti České republice předmětem tzv. posíleného dohledu Výboru ministrů.

V průběhu roku 2015 Česká republika předložila **dvě průběžné zprávy** (v únoru a v září) o plnění akčního plánu k výkonu rozsudku. V březnu 2015 byl výkon rozsudku **projednáván Výborem ministrů**. Většina delegací členských států Rady Evropy vyjádřila znepokojení nad tím, že podle posledních statistických údajů stále nepřiměřeně velké procento žáků, kteří se vzdělávají podle vzdělávacího programu upraveného pro lehce mentálně postižené, tvoří romští žáci (32,4 %), a že se zdá, že přijímaná opatření přinášejí prospěch spíše neromským žákům (počet těchto žáků vzdělávajících se podle programu pro lehce mentálně postižené meziročně poklesl o 31 %, zatímco u romských žáků jen o 11 %). Zároveň však bylo mnohokrát vysloveno pochopení pro skutečnost, že opatření, která jsou v rámci výkonu rozsudku přijímána, se v praxi mohou výrazněji projevit až za určitou dobu. Velmi kladně byla přijata novelizace školského zákona provedená zákonem č. 82/2015 Sb., zejména rozsáhlá změna § 16 týkající se podpory vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Určité znepokojení bylo nicméně vyjádřeno nad tím, zda bude naplnění této významné legislativní změny, která má nabýt účinnosti od 1. září 2016, v praxi organizačně a finančně zajištěno. Výbor ministrů si proto k této otázce vyžádal podrobnější informace, které mu byly dodány v září 2015. Další projednávání výkonu rozsudku bylo naplánováno na červen 2016, a to ve světle informací, která Česká republika Výboru ministrů poskytla v **další průběžné zprávě v únoru 2016**.

V tomto okamžiku lze konstatovat, že **byla přijata celá řada významných opatření** (posílení inkluzivního prostředí v základních školách; právo na poskytnutí podpůrných opatření přednostně v běžné základní škole; zrušení přílohy rámcového vzdělávacího programu pro žáky s lehkým mentálním postižením; zavedení možnosti revize doporučení poradenského zařízení; zavádění nových diagnostických nástrojů do praxe; školení a metodické vedení poradenských pracovníků; školení pedagogických pracovníků o změnách, které by měla přinést novela § 16 školského zákona; zpřístupnění přípravných tříd pro všechny žáky), **kteří by ve svém souhrnu měla v praxi účinně zajistit rovný přístup romských dětí k základnímu vzdělávání.** Takto je též situace vnímána ve Výboru ministrů. Klíčové proto bude, aby změny, které byly učiněny na legislativní a systémové úrovni, byly dostatečně finančně a personálně zajištěny, akceptovány všemi, kteří je mají uvádět v život, a podařilo se je tak úspěšně převést do praxe. Z povahy věci je zřejmé, že k těmto změnám nemůže dojít skokově od 1. září 2016, ale teprve v delším horizontu, kdy se s nimi sžijí školy, poradny i rodiče. Pro úspěšné vykonání rozsudku *D. H. a ostatní* tak bude rozhodující, aby byl v následujícím období zachován nastavený kurs a na případné překážky v praktickém naplňování přijatých změn bylo rychle a účinně reagováno.

2.3.1.2. Další rozsudky, u nichž přetrvává potřeba přijmout obecná opatření k nápravě

- Ve věci *Bureš* (č. 37679/08, rozsudek ze dne 18. října 2012) bylo zjištěno porušení článku 3 Úmluvy (zákaz mučení, nelidského a ponižujícího zacházení) na protialkoholní záchytné stanici, a to v hmotněprávní i procesní složce, přičemž podstatou věci bylo nedůvodné **použití omezovacích prostředků**. Příslušné orgány, včetně dotčené nemocnice, byly o rozsudku informovány. V červnu 2015 vláda předložila návrh zákona o ochraně zdraví před návykovými látkami, jehož součástí je i zakotvení zásady subsidiarity použití omezovacích prostředků (konkrétně pravidla, že omezovací prostředek lze použít až jako poslední prostředek při řešení situace, přičemž je zároveň třeba zvolit takový prostředek, který je pro pacienta nejméně omezující), která dosud v obecně závazných právních předpisech obsažena není. Návrh zákona též stanovuje povinnost poskytovatele zdravotních služeb vést evidenci použití omezovacích prostředků, jejímž účelem by mělo být umožnění účinné vnitřní i vnější kontroly používání omezovacích prostředků ve zdravotnictví. V květnu 2016, kdy je tato zpráva dokončována, se návrh zákona nachází v Poslanecké sněmovně ve třetím čtení.

Ministerstvo zdravotnictví dále od července 2015 připravuje nový metodický pokyn k používání omezovacích prostředků ve zdravotnických zařízeních a metodické doporučení pro krajské úřady k provádění kontrol používání omezovacích prostředků ve zdravotnických zařízeních. Konečně, v návaznosti na přijetí výše zmíněného zákona o ochraně zdraví před návykovými látkami Ministerstvo zdravotnictví vydá vyhlášku, která bude definovat minimální požadavky na materiální, technické a personální vybavení protialkoholních záchytných stanic tak, aby byl zajištěn minimální standard kvality a bezpečnosti služby poskytované v těchto zařízeních.

- Ve věci *Delta pekárny a. s.* Soud konstatoval porušení práva na respektování obydlí a korespondence podle článku 8 Úmluvy v souvislosti s tím, že **místní šetření** provedené Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže nepodléhá předchozímu povolení soudu a stěžovatelská společnost neměla k dispozici ani účinnou následnou **soudní kontrolu**. Z konzultace dotčených orgánů (Nejvyšší správní soud, Ústavní soud, Úřad a Ministerstvo spravedlnosti) vyplynulo, že všechny považují za nejvhodnější řešení, bude-li umožněna následná soudní kontrola místního šetření, konkrétně na základě tzv. zásahové žaloby podle § 82 a násl. soudního řádu správního. V lednu 2016 vláda předložila Poslanecké sněmovně návrh novely zákona č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, který mj. výslovně zakotvuje možnost podat žalobu proti šetření provedenému Úřadem v obchodních prostorách soutěžitelů. Zároveň došlo i k posunu v rozhodovací praxi správních soudů. Lze odkázat na rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 5 Afs 7/2011 ze dne 25. února 2016, v němž se objevilo konstatování, že „adekvátním prostředkem soudní kontroly proti případnému nezákonnému místnímu šetření je zásahová žaloba“. Třebaže se v předmětné věci jednalo přímo o místní šetření Úřadu ve věci *Delta pekáren*, které vedlo k výše zmíněnému rozsudku Soudu, citovaný závěr Nejvyššího správního soudu je formulován v obecné rovině, a nevylučuje tudíž možnost použít zásahovou žalobu proti postupu Úřadu i dalších orgánů, jimž zákon přiznává pravomoc provádět ob-

dobná šetření a kde do budoucna rovněž hrozí riziko porušení článku 8 Úmluvy (lze sem zařadit např. orgány finanční správy či Energetický regulační úřad).

- Ve věci *Hanzelkovi* (č. 43643/10, rozsudek ze dne 11. prosince 2014) došlo k porušení článku 8 Úmluvy (právo na respektování soukromého a rodinného života) v důsledku výkonu předběžného opatření spočívajícího v **nuceném návratu novorozence do porodnice**, jakož i k porušení článku 13 (právo na účinný vnitrostátní prostředek nápravy), a to z důvodu **nedostatku účinné obrany** proti uvedenému opatření, které bylo později zrušeno, protože pominuly důvody pro jeho vydání, nikoli pro nezákonnost.

V říjnu 2015 byl Výboru ministrů předložen plán opatření k výkonu rozsudku s informacemi o obecných opatřeních, z nichž převážná většina již byla přijata: (i) ve Věstníku č. 8/2013 vydalo Ministerstvo zdravotnictví nový metodický návod k postupu poskytovatelů zdravotních služeb při propouštění novorozenců do vlastního sociálního prostředí, který za splnění určitých podmínek již počítá s propouštěním novorozenců z porodnice před uplynutím doporučených 72 hodin od jejich narození (tzv. ambulantní porod);¹² (ii) v květnu 2015 provedlo Ministerstvo zdravotnictví zhodnocení praktického dopadu tohoto metodického návodu, přičemž všechny oslovené nemocnice sdělily, že nový metodický návod dodržují a většina jej reflektovala také ve svých vnitřních předpisech; (iii) Ministerstvo práce a sociálních věcí uspořádalo v roce 2015 dva semináře pro orgány sociálně-právní ochrany dětí, kde ve spolupráci s kanceláří vládního zmocněnce informovalo o důsledcích vyplývajících z rozsudku; (iv) Ministerstvo práce a sociálních věcí zaslalo všem orgánům sociálně-právní ochrany dětí překlad rozsudku s metodickým vysvětlením, že opuštění nemocnice matkou s dítětem před uplynutím 72 od porodu není dostatečným důvodem pro podání návrhu na vydání předběžného opatření; je totiž třeba, aby byl takový případný návrh založen na konkrétních důvodech, že život či zdraví dotyčného dítěte je v reálném a bezprostředním nebezpečí, přičemž porodnice musí popsat konkrétní vážné zdravotní komplikace, které odůvodňují ponechání novorozence v porodnici; (v) v červnu 2015 byla přijata novela instrukce, kterou se upravuje postup při výkonu soudních rozhodnutí ve věcech péče o nezletilé,¹³ přičemž podle nového znění § 7 odst. 2 instrukce může pracovník orgánu sociálně-právní ochrany dětí přítomný výkonu rozhodnutí v odůvodněných případech navrhnout přerušování nebo pokračování v provádění výkonu v jinou dobu, zejména pokud by okamžité provedení výkonu mohlo dítěti způsobit vážnou újmu na zdraví nebo jinak ohrozit jeho psychický nebo citový vývoj.

Ministerstvo spravedlnosti také na jaře 2016 předložilo do připomínkového řízení návrh změny občanského soudního řádu, která výslovně umožňuje podat odvolání v případech, kdy předběžné opatření zaniklo či pozbylo účinků nebo které bylo zrušeno či změněno. Odvolací soud tak bude napříště moci rozhodovat o určení toho, zda napadené usnesení o předběžném opatření bylo nezákonné, což otevře cestu k náhradě škody podle zákona č. 82/1998 Sb. Tato změna směřuje k naplnění povinnosti vyplývající z článku 13 Úmluvy.

- Ve věci *T.* Soud kritizoval přístup vnitrostátních orgánů, které se zdráhaly vydat konečné rozhodnutí o úpravě styku otce s nezletilou, jež byla umístěna do Klokánku, a současně v rozhodné době nebylo legislativně ošetřeno, že ředitel zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc má v případě odmítnutí vydat povolení o vycházce dítěte rozhodnout ve správním řízení. Pomalý průběh mělo i rozhodování o umístění dítěte do pěstounské péče. Lze vycházet z toho, že projednávaná věc je z pohledu délky řízení specifická a nepoukazuje na nějaký obecnější či systémový nedostatek právní úpravy či praxe. Týká se opatrovníckého řízení, u něhož obecně vyvstává potřeba rychlého rozhodování. Příslušní soudci jsou školeni v oblasti práva na respektování rodinného života rovněž z pohledu judikatury Soudu. Pokud jde o praxi rozhodování ředitele zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc o povolení vycházek dětí vedle soudního rozhodování o úpravě styku s dětmi

¹² Zmiňovaný metodický návod byl Soudem kvitován v senátním rozsudku ve věcech *Dubská a Krejzová proti České republice* (rozsudek cit. výše, § 100).

¹³ Instrukce Ministerstva spravedlnosti, Ministerstva vnitra, Ministerstva zdravotnictví, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstva práce a sociálních věcí ze dne 5. dubna 2007 č. j. 142/2007-ODS-Org.

umístěnými do takového zařízení, kancelář vládního zmocněnce činí kroky za účelem zjištění praktického fungování novelizovaného zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, účinného od 1. ledna 2013.

Ve všech věcech uvedených v tomto pododdílu bude třeba Výboru ministrů předložit doplňující informace do konce června 2016.

2.3.1.2. Další rozsudky poukazující na vhodnost přijetí určitých obecných opatření

Poněkud specifický případ představuje rozsudek ve věcech *Dubská a Krejzová* týkajících se otázky **tzv. domácích porodů**, jež je v současnosti předmětem řízení před velkým senátem. V původním senátním rozsudku Soud sice dospěl k závěru o neporušení článku 8 Úmluvy, ale na několika místech odůvodnění poukázal na některé strukturální **nedostatky českého porodnictví** a nepřímo doporučil, jaké jeho aspekty by bylo vhodné zlepšit. Lze dovodit, že je třeba se zaměřit především na následující oblasti: (i) vedení soustavné a konstruktivní diskuse pod záštitou státu o možnostech neustálého zlepšování jednotlivých aspektů českého porodnictví, a to za účasti širokého spektra relevantních aktérů, zohledněn by měl být mimo jiné lékařský, vědecký a právní vývoj na vnitrostátní úrovni, v zahraničí a na mezinárodním poli; (ii) vyšší míru respektování práv a přání rodiček v porodnicích; (iii) zhodnocení praktických možností zřízení tzv. porodních domů mimo jiné ve světle platné právní úpravy; a (iv) zhodnocení možnosti zavedení tzv. domácích porodů se všemi souvisejícími aspekty.¹⁴

2.3.2. PŘÍPADY BEZ TRVAJÍCÍ POTŘEBY PŘIJETÍ OBECNÝCH OPATŘENÍ

Situaci po následujících rozsudcích lze v zásadě vyhodnotit tak, že nezbytná obecná opatření přijata byla, nebo žádná specifická potřeba v této oblasti ani nevznikla. Tyto věci však dosud nemohly být uzavřeny, protože Soud nerozhodl o otázce spravedlivého zadostiučinění:

- Ve věci *Žáková*, v níž došlo k **zamítnutí žaloby na určení vlastnického práva** s odkazem konkurující restituční zákonodárství, je možné vycházet z toho, že projednávaná věc je specifickým případem, který nepoukazuje na nějaký obecnější či systémový nedostatek právní úpravy či praxe. Týká se procesu restitucí, který je již prakticky ukončen. Navíc, Ústavní soud i Nejvyšší soud ve své judikatuře připouštějí, aby v případě dobré víry žalobce byla učiněna výjimka z pravidla výlučnosti a přednosti restituční žaloby.
- V rozsudku *R & L, s. r. o. a ostatní* Soud dospěl k závěru, že k porušení práva stěžovatelů na ochranu majetku došlo regulací nájemného bez právního základu v letech 2002 až 2006. Problém chybějící právní úpravy byl překonán, a to přijetím zákona č. 107/2006 Sb., o jednostranném zvyšování nájemného z bytu (a o změně občanského zákoníku), jehož účinky skončily ve všech obcích nejpozději do 31. prosince 2012, přičemž tato právní úprava nebyla zpochybněna Ústavním soudem. Dále byl několikrát změněn občanský zákoník a přijat nový občanský zákoník, u něhož *a priori* nevyvstávají pochybnosti o tom, že by příslušná ustanovení nenastolovala spravedlivou rovnováhu mezi zájmy pronajímatelů a nájemců. Z tohoto hlediska by stávající právní úprava měla být v pořádku a v zásadě v souladu s Úmluvou. Rozsudek Soudu současně nijak neřeší otázku přiměřenosti dopadu zákona o jednostranném zvyšování nájemného z bytu na vnitrostátní úrovni. V návaznosti na tento rozsudek není tudíž nutné zasahovat do stávající právní úpravy nájemního bydlení, kterou se Soud vůbec nezabýval.

¹⁴ Kancelář vládního zmocněnce je zapojena do pracovní skupiny pro porodnictví při Radě vlády pro rovné příležitosti žen a mužů. Hmatatelný posun v dané oblasti nicméně odvisí především od součinnosti Ministerstva zdravotnictví.

DOSLOV

V rámci doslovu se nabízí zmínit několik bodů k zamyšlení.

Zaprvé. Soud v perspektivě změn systému Úmluvy

Evropský soud pro lidská práva poskytuje v rámci primátu jednotlivce před státem ochranu soukromým osobám tam, kde patřičné mechanismy na vnitrostátní úrovni vůbec zřízeny nejsou, systémově nefungují nebo jen v konkrétním případě selžou. V tomto ohledu se jeho role jeví jako naprosto jedinečná, a proto je i v zájmu občanů naší země prostřednictvím vhodných opatření zachovat funkčnost systému zřízeného Úmluvou.

Soud se i v roce 2015 nacházel v poměrně nelehké situaci způsobené jeho přetížením. Trend snižování celkového objemu nevyřízených věcí, na rozdíl od předchozích let, již však byl pouze mírný (zhruba 5 050 věcí na 64 850 projednatelných stížností¹⁵ na konci roku), přičemž ve výsledku zaznamenaly pokles toliko nedodělky u věcí předkládaných samosoudcům k rozhodnutí o odmítnutí stížnosti (takových rozhodnutí bylo loni přijato přes 36 tisíc). Mírně se snížil počet věcí vyžadujících posouzení senátem nebo velkým senátem, avšak prakticky o stejný počet narostl počet věcí, v nichž může rozhodnout výbor tří soudců na základě ustálené judikatury. Soud tedy v souladu se svojí politikou priorit klade určitý důraz na posouzení nových otázek na úkor opakujících se stížností týkajících se téhož problému. Třebaže je možné očekávat, že Soud zejména díky infromatickým nástrojům zrychlí vyřizování posledně uvedené kategorie věcí, rychlé snižování celkového objemu nevyřízených věcí známé z několika předchozích let zjevně narazilo na svoji mez. Soud sice zřejmě bude schopen průběžně vyřizovat svůj nápad, což se po letech setrvalého nárůstu objemu nevyřízených věcí jeví jako dobrý výsledek sám o sobě, ale nedojde-li k nějakému průlomu, zejména spočívajícímu v posílení rozpočtu Soudu, bude se celkový objem nedodělků snižovat relativně pomalu a Soud tuto zátěž z minulých let ponese ještě dlouhou dobu.

Ani expertní zpráva Řídicího výboru pro lidská práva¹⁶ k dlouhodobé budoucnosti systému Úmluvy, přijatá dne 11. prosince 2015, neobsahuje žádný kouzelný lék na tento problém a v konečném důsledku poukazuje rovněž na otázku finančního zabezpečení činnosti Soudu, která není svou povahou expertní, nýbrž politická. Uvedená zpráva řídicího výboru se ovšem snažila o výzvách, jimž systém Úmluvy a Soud zvláště čelí, pojednat komplexněji, protože hrozbou pro tento systém zdaleka není jen zdoluhavé vyřizování stížností, ale například také kvalita výstupů, tj. jednotlivých rozsudků a rozhodnutí, odrážející mimo jiné kvalitu soudců a zaměstnanců kanceláře Soudu, nebo místo systému Úmluvy v konfiguraci jiných univerzálních a regionálních mechanismů ochrany lidských práv.

Obecně se má ovšem za to, že největší problém, jímž bezesporu je přetrvávající zátěž, již musí Soud (a potažmo Výbor ministrů při dohledu nad výkonem rozsudků Soudu) čelit, vyvěrá především z rezerv existujících v rámci vnitrostátního provádění Úmluvy. V roce 2015 se proto v Bruselu konala další z řady konferencí na vysoké úrovni k budoucnosti systému Úmluvy a tentokrát byla zaměřena především na problematiku sdílené odpovědnosti za provádění Úmluvy. Ministr spravedlnosti se této konferenci zúčastnil a v návaznosti na ni došlo k dalšímu posílení mechanismu vnitrostátního provádění Úmluvy v České republice, o němž je zmínka níže. Na sklonku roku 2015 byl také v souladu se závěry z uvedené konference ze strany České republiky poskytnut dobrovolný příspěvek ve výši 20 tis. € na zvláštní účet Soudu, určený k posílení jeho kapacity vyřizovat nedodělky.

¹⁵ Viz poznámka pod čarou č. 2.

¹⁶ V roce 2015 Řídicímu výboru pro lidská práva Rady Evropy předsedal vládní zmocněnec pro zastupování České republiky před Soudem. Zpráva je dostupná na adrese:
http://www.coe.int/t/DGHL/STANDARDSETTING/CDDH/REFORMECHR/Publications/Report-LT-future-ECHR_en.pdf.

Připomeňme, že v nedávné době z diskusí k budoucnosti systému Úmluvy vzešla, kromě řady postupně přijímaných formálně nezávazných dokumentů a zpráv, také dvojice protokolů k Úmluvě. Česká republika uložila ratifikační listinu k reviznímu Protokolu č. 15¹⁷ v den 23. výročí nabytí účinnosti Úmluvy pro Českou a Slovenskou Federativní republiku (k němuž došlo dne 18. března 1992). Protokol ovšem ke své platnosti vyžaduje příslušné schválení všemi smluvními státy. Naproti tomu Protokol č. 16,¹⁸ který je opční a ke své platnosti vyžaduje příslušné schválení nejméně deseti státy, bude na vnitrostátní úrovni předmětem dalších úvah.

V neposlední řadě se sluší poznamenat, že v roce 2013 byla prozatímně uzavřena vyjednávání o dohodě o přistoupení Evropské unie k Úmluvě, které bylo po formální stránce umožněno v čl. 59 odst. 2 Úmluvy ve znění Protokolu č. 14 a Evropské unii uloženo v čl. 6 odst. 2 Smlouvy o Evropské unii ve znění Lisabonské smlouvy. Jak známo, Soudní dvůr Evropské unie na sklonku roku 2014 rozhodl o neslučitelnosti návrhu k návrhu přístupové dohody s unijním právem. Radě Evropy nezbývá než vyčkat, s jakými návrhy Evropská unie přijde. Doposud se v rámci expertních orgánů Rady Evropské unie nepodařilo dosáhnout žádného pokroku, který by bylo možné představit ostatním smluvním partnerům, tj. těm smluvním státům Úmluvy, které nejsou současně členy Evropské unie, třebaže se Evropská unie vehementně brání vyjadřování pochybností o tom, zda vůbec bude s to naplnit svůj vlastní cíl spočívající v uvedeném přistoupení (a tím i sjednocení systémů ochrany lidských práv v Evropě).

Zadruhé. Česká republika v systému Úmluvy

Česká republika je orgány Úmluvy nazírána jako běžný smluvní stát, který ničím výrazně nevybočuje „z řady“ a v poslední době ani nevyvolává viditelnější zátěž pro Soud v podobě velkému počtu stížností, které by proti naší zemi směřovaly. Přesto nelze pominout některé problémy či rizika.

Velice citlivou otázkou zůstává výkon rozsudku *D. H. a ostatní*. Závažnost ostatně není sledována jen Výborem ministrů, ale také řadou dalších mezinárodních orgánů kontroly dodržování lidských práv, v poslední době i Evropskou komisí, která může k Soudnímu dvoru Evropské unie podat proti České republice žalobu pro nesplnění povinnosti, třebaže základ takové žaloby primárně nebude spočívat ani v rozsudku Soudu, ani v Úmluvě. I když byla na podzim roku 2012, s předložením konsolidovaného akčního plánu výkonu rozsudku, zahájena „nová kapitola“, v jejímž rámci Výbor ministrů nahlíží na úsilí českých orgánů příznivěji než předtím, kdy jeho znepokojení z nejasného postupu změn v našem školství v podstatě jen narůstalo, je třeba pokračovat v úsilí o zajištění toho, že školní docházka skutečně přispěje k začlenění znevýhodněných dětí do majoritní populace. Je pravda, že rozsudek primárně poukazuje na to, že vzdělávací program pro děti s lehkým mentálním postižením, což se v minulosti a do značné míry dodnes týká v hojném rozsahu právě romských dětí, nemá takové vzdělávací cíle jako hlavní vzdělávací proud, čímž jsou tyto děti znevýhodněny. Primární však ve světle navazující judikatury Soudu nakonec nemusí být vzdělávací rozměr školní docházky, ale její dimenze inkluzivní, tedy skutečnost, že škola je příležitostí pro setkávání dětí se svými vrstevníky napříč společenskými bariérami tvořenými etnickým nebo sociálním původem.

Přestože v uplynulých letech byl v návaznosti na zavedení kompenzačního prostředku nápravy nepřiměřeně dlouhých soudních řízení¹⁹ patrný pokles agendy stížností založených na porušení tohoto

¹⁷ Protokol č. 15 k Úmluvě má do preambule Úmluvy doplnit zmínku o zásadě subsidiarity a doktríně prostoru pro uvážení států, upravit věkový limit pro soudce Soudu, zrušit právo veta proti záměru senátu předat věc velkému senátu, zkrátit lhůtu pro podávání stížností a zjednodušit kritérium přijatelnosti založené na absenci podstatné újmy způsobené tvrzeným porušením. Ratifikační listina byla uložena v Radě Evropy dne 18. března 2015, tedy přesně 23 let od ratifikace samotné Úmluvy ze strany České a Slovenské Federativní Republiky.

¹⁸ Protokol č. 16 k Úmluvě má rozšířit poradní pravomoc Soudu. Mimo jiné bude potřebné koordinovaně posoudit možnost ratifikace tohoto protokolu členskými státy Evropské unie, protože ani on nešel pozornosti Soudního dvora Evropské unie v jeho posudku 2/13 ze dne 18. prosince 2014 k návrhu dohody o přistoupení Evropské unie k Úmluvě.

¹⁹ Viz novela zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, provedená zákonem č. 160/2006 Sb. Obecnou účinnost kompenzačního

aspektu práva na spravedlivý proces, téměř dvě desítky stížností, které byly v uplynulém roce vládě oznámeny (viz oddíl 1.2.1), dokládají přetrvávající aktuálnost této problematiky. Stávající odškodňovací mechanismus totiž vykazuje určité nedostatky, spjaté především se zdoluhavostí samotného odškodňovacího řízení,²⁰ dílem však také s neadekvátností přiznávaných částek ve světle judikatury Soudu, která navíc dává prostor napravit zdoluhavost odškodňovacího řízení přiznáním výrazně vyššího odškodnění. Přestože tyto stížnosti teprve budou Soudem projednávány, jejich relativní četnost v souhrnu zpochybňuje účinnost kompenzačního prostředku nápravy ve světle článku 13 Úmluvy a po zevrubném rozboru relevantní judikatury lze předjímat, že bude nejspíš přijmout patřičná opatření s cílem zlepšit fungování vnitrostátního odškodňovacího mechanismu. Neudržitelná je zejména praxe tzv. řetězení odškodňovacích řízení, kdy jsou poškození účastníci jednoho takového zdoluhavého řízení odkazováni se svými nároky z titulu délky tohoto řízení na zahájení nového řízení v režimu zákona č. 82/1998 Sb. Kancelář vládního zmocněnce proto předpokládá uskutečnění odborné diskuse za účasti všech dotčených orgánů s cílem definovat konkrétní návrhy legislativních a jiných opatření, která by byla způsobilá zjištěné nedostatky odstranit či alespoň výrazně zmírnit a celý systém ve výsledku urychlit a zefektivnit.

Konečně skutečnost, že Soud vydal proti České republice v roce 2015 rekordně malý počet rozsudků a rozhodnutí a žádný odsuzující rozsudek (pomineme-li dvě smírná urovnání schválená v návaznosti na dřívější odsuzující rozsudek), je třeba vnímat hlavně v souvislosti s tím, že v tomtéž období bylo oznámeno několik desítek nových stížností (čímž počet nevyřízených oznámených stížností vzrostl oproti stavu na začátku roku 2015 na více než dvojnásobek) a že Soud má – řečeno abstraktně a bez hlubší analýzy – své vlastní priority, podle nichž stížnosti vyřizuje. Lze se proto domnívat, že rok 2015 v kontextu ostatních let jen potvrzuje existenci někdy značných meziročních výkyvů. Ani absence odsuzujícího rozsudku v loňském roce nemá vypovídací hodnotu ohledně stavu lidských práv v České republice, třebaže si je Soud v obecné rovině jistě také vědom apelu na dodržování zásady subsidiarity a prostoru pro uvážení státu, obsaženého například ve změně preambule Úmluvy, kterou státy vtělily do Protokolu č. 15. Není ostatně bez zajímavosti, že trojice kauz rozhodnutých dvěma významnými senátními rozsudky o neporušení Úmluvy z let 2014 a 2015 (tj. *Dubská a Krejzová* na straně jedné a *Regner* na straně druhé) se ocitla před velkým senátem, takže nejsou uzavřeny, jakkoli postoupení věci po rozsudku o neporušení ještě neznamená, že se velký senát chystá rozhodnout opačně (jako příklad budiž uvedena věc *Rohlena*).

Jinými slovy, není žádný pádný důvod začít ‚usínat na vavřínech‘.

Zatřetí. Posílení vnitrostátního provádění Úmluvy v České republice

Jak už bylo na tomto místě zmíněno opakovaně, vláda svým usnesením ze dne 14. listopadu 2012 č. 820 s účinností k 1. lednu 2013 novelizovala legislativní pravidla vlády a zvýraznila již existující povinnost předkladatele návrhu právního předpisu vypořádat se s mezinárodními závazky státu, zejména na poli Úmluvy. Skutečností je, že plnění těchto povinností nebylo dosud jednoznačně vynucováno Legislativní radou vlády, což předkladatelům návrhů mnohdy umožnilo splnit povinnosti na tomto úseku jen formálně.

Kancelář vládního zmocněnce mimo jiné z toho důvodu pokračovala v projektech, zahájených v roce 2013 a směřujících ke zvýšení povědomí státních orgánů o judikatuře Soudu, které je předpokladem pro řádné provádění Úmluvy na vnitrostátní úrovni, ať už v rovině tvorby právních předpisů, nebo při individuálním rozhodování soudů a správních úřadů.

- Předně je ve spolupráci s Ústavním soudem, Nejvyšším soudem, Nejvyšším správním soudem a Kanceláří veřejného ochránce práv nadále vydáván Zpravodaj kanceláře vládního zmocněnce, který

prostředku nápravy po této novele Soud uznal ve věci *Vokurka proti České republice* (č. 40552/02, rozhodnutí ze dne 16. října 2007).

²⁰ Např. ve věci *Žirovnický* (č. 22455/13) trvalo samotné kompenzační řízení více než osm let a pět měsíců, aniž bylo v době zpracování stanoviska vlády počátkem roku 2016 skončeno.

obsahuje anotace významných aktuálních judikátů Soudu. Tento Zpravodaj vychází přibližně jednou za čtvrt roku.²¹

- Jako výsledek spolupráce s uvedenými institucemi byla v říjnu 2015 pro veřejnost spuštěna databáze překladů a anotací judikátů Soudu, která obsahuje prakticky veškerou judikaturu Soudu doposud vydanou v řízeních proti České republice a kromě toho i anotace nejvýznamnějších rozsudků a rozhodnutí vydaných proti jiným smluvním státům Úmluvy od podzimu 2012. Databáze při spuštění obsahovala přibližně 700 judikátů a je průběžně doplňována o aktuální rozsudky a rozhodnutí; umožňuje přitom komfortní vyhledávání za pomoci celé řady vyhledávacích kritérií, která jsou uzpůsobena vnitrostátním uživatelům. Databáze je dostupná na adrese <http://eslp.justice.cz/>.
- Byl rovněž zpracován základ internetového portálu věnovaného problematice posuzování slučitelnosti návrhů právních předpisů s právem Úmluvy. V roce 2015 proběhly k obsahu budoucího portálu konzultace s odborníky na tvorbu právních předpisů tak, aby materiál od začátku v co nejvyšší míře odrážel jejich potřeby.
- K uvedeným bodům představujícím kontinuum z minulých let v rovině specifických projektů je možné doplnit, že kancelář vládního zmocněnce prostřednictvím Ministerstva spravedlnosti jako oficiálního připomínkového místa formuluje také připomínky k návrhům právních předpisů a poukazuje na výše uvedenou povinnost předkladatele posoudit slučitelnost návrhu s právem Úmluvy.

Konečně lze zmínit, že v roce 2015 bylo jako poradní orgán vládního zmocněnce ustaveno Kolegium expertů k výkonu rozsudků Evropského soudu pro lidská práva a provádění Evropské úmluvy o lidských právech. Jedná se o expertní sbor složený ze zástupců všech hlavních orgánů, kterých se dané otázky týkají či mohou v budoucnu týkat (tedy ministerstev, soudů, Parlamentu, veřejného ochránce práv, státního zastupitelství), ale i advokátní komory, akademické obce a občanské společnosti, jehož úkolem je v první řadě vedení konstruktivní diskuse nad jednotlivými rozsudky Soudu proti České republice s cílem doporučit vhodná opatření k jejich úspěšné implementaci. Nadto by se sbor měl zabývat i širšími otázkami zajištění souladu vnitrostátní právní úpravy a praxe s aktuální judikaturou Soudu. První zasedání Kolegia se konalo v listopadu 2015 na Ministerstvu spravedlnosti a po úvodní informativní části na něm byly diskutovány zejména otázky spojené s výkonem rozsudků Soudu ve věcech *D. H. a ostatní, Bureš, Delta Pekárny a. s. a Hanzelkovi*; kromě toho věnovalo Kolegium pozornost i možnému rozporu stávající české právní úpravy v oblasti změny pohlaví se závěry Soudu ve věci *Y. Y. proti Turecku* (č. 14793/08, rozsudek ze dne 10. března 2015).



Třebaže je tato Zpráva podávána za jeden konkrétní kalendářní rok, i závěrečné informace svědčí o tom, že je činnost styčného pracoviště České republiky pro agendu Soudu kontinuální. Snahou tohoto pracoviště je setrvale zabezpečovat jak kvalitní obhajobu státu, který je součástí rodiny evropských demokracií řídicích se zásadami právního státu, tak náležitou implementaci rozsudků Soudu a přispívat rovněž k celkovému fungování systému Úmluvy, k němuž se Česká republika před téměř pětadvaceti lety připojila.



²¹ Je dostupný na adrese <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=6085&d=328999> a rozesílán zájemcům též elektronickou poštou. Přihlásit k odběru se lze na adrese kvz@msp.justice.cz.

PŘÍLOHA Č. 1:

ANOTACE ODSUZUJÍCÍCH ROZSUDKŮ

Jelikož v roce 2015 Soud proti České republice nevydal žádný odsuzující rozsudek, obsahuje tato část pouze anotaci rozsudku velkého senátu ve věci *Schatschaschwili proti Německu*, v níž vláda České republiky vystoupila jako vedlejší účastník podle čl. 36 odst. 2 Úmluvy a v níž byla nakonec odsouzena žalovaná vláda německá.

Rozsudek ze dne 15. prosince 2015 ve věci č. 9154/10 – *Schatschaschwili proti Německu*

Velký senát Soudu rozhodl devíti hlasy proti osmi, že skutečnost, že stěžovateli nebylo v žádné fázi řízení umožněno vyslechnout nebo nechat vyslechnout dvě jediné přímé svědkyně trestného činu, ačkoli jejich výpovědi byly rozhodující pro stěžovatelovo odsouzení, měla s přihlédnutím k tomu, že přijatá vyvažující opatření nebyla za okolností projednávané věci dostatečná, za následek, že trestní řízení jako celek nebylo spravedlivé. Došlo tak k porušení čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. d) Úmluvy.

I. Skutkové okolnosti

Dne 3. února 2007 stěžovatel ve formě spolupachatelství oloupil dvě lotyšské státní příslušnice, které dočasně pobývaly v Německu a pracovaly jako prostitutky. Stěžovatel se spolupachatelem vnikli do bytu, kde spolupachatel ženy ohrožoval nožem. Jedna z nich následně vyskočila z balkónu. Stěžovatel ji neúspěšně pronásledoval a posléze dalšímu spolupachateli, který čekal před domem, telefonicky sdělil, že mu svědkyně unikla. Z bytu spolupachatel odnesl částku 550 eur.

Oloupené ženy ráno po činu vylíčily průběh loupežného přepadení sousedce. Z obavy před útočníky několik dní pobývaly u přítelkyně, které rovněž podrobně popsaly trestný čin. Jejich přítelkyně byla jednou z obětí trestného činu spáchaného stěžovatelem jako spolupachatelem obdobným způsobem v říjnu 2006 v jiném městě v Německu. Dne 12. února 2007 přítelkyně svědkyň oznámila předmětný trestný čin na policii.

Mezi 15. a 18. únorem 2007 byly oloupené ženy jako přímé svědkyně opakovaně policisty vyslechnuty a popsaly výše uvedený průběh událostí. Dne 19. února 2007 byly vyslechnuty i vyšetřujícím soudcem, jelikož uvedly, že se v nejbližších dnech vrátí do Lotyšska. Vyšetřující soudce vyloučil stěžovatele, jenž v té době ještě nebyl informován o zahájení vyšetřování, z účasti na výslechu svědkyň z obavy, že v jeho přítomnosti nebudou pravdivě vypovídat. Svědkyně krátce po výslechu odcestovaly zpět do Lotyšska.

K hlavnímu líčení se přímé svědkyně nedostavily a předložily lékařské zprávy, podle nichž byly v posttraumatickém stavu. Soud je znovu vyzval k výpovědi u hlavního líčení s tím, že jim nabídl ochranu a několik možností způsobu výpovědi. Jedna ze svědkyň reagovala tak, že je útokem traumatizována a ke svým dříve podaným výpovědím nemá co dodat. Druhá svědkyně neodpověděla. Soud požádal o pomoc lotyšské orgány v souladu s Evropskou úmluvou o vzájemné pomoci ve věcech trestních s tím, aby byly svědkyně předvolány před lotyšský soud k videokonferenci, jejímž prostřednictvím by byl proveden jejich výslech německým soudem. Výslech se však neuskutečnil, jelikož lotyšský soud dospěl k závěru, že svědkyně prokázaly lékařskými zprávami, že trpí posttraumatickou stresovou poruchou. Jedna ze svědkyň navíc prohlásila, že se bojí stěžovatelovy pomsty. Na výzvu německého soudu, aby byly svědkyně vyšetřeny revizním lékařem, jelikož lékařské zprávy, které si německý soud vyžádal k posouzení, byly nedostatečné, nebo aby byly k výslechu předvedeny, lotyšský soud nereagoval.

Na hlavním líčení byly přečteny protokoly o výsleších přímých svědkyň, jelikož dle názoru soudu existovaly v souladu s trestním řádem nepřekonatelné překážky bránící tomu, aby byly svědkyně v dohledné době vyslechnuty. Soud nechtěl protahovat řízení vědom si požadavku na urychlený průběh trestního řízení a současně toho, že stěžovatel již byl nějakou dobu ve vazbě. Současně zdůraznil, že v přípravném řízení nic nenasvědčovalo tomu, že by svědkyně odmítly svou výpověď zopakovat při hlavním líčení.

Rozsudkem z dubna 2008 byl stěžovatel uznán vinným ze zvlášť závažné loupeže a zvlášť závažného vydírání ve dvou případech spáchaných v říjnu 2006 a v únoru 2007 a odsouzen k trestu odnětí svobody ve výši 9,5 let. Trestní soud se opřel zejména o výpovědi přímých svědkyň, přičemž posoudil jejich věrohodnost a zvážil rizika spojená se svědectvím z doslechu. Vzal v úvahu rovněž výpovědi učiněné v hlavním líčení sousedkou, přítelkyní přímých svědkyň, policisty a vyšetřujícím soudcem a informace získané prostřednictvím GPS a odposlechem mobilních telefonů, z nichž vyplynulo, že automobil spolupachatele stěžovatele byl v rozhodné době zaparkován poblíž bytu svědkyň a že stěžovatel byl přítomen v bytě na místě činu a následně vyskočil z balkónu a pronásledoval svědkyni. Trestní soud konečně zohlednil stěžovatelovo doznání, že byl v rozhodné době v bytě obětí a pronásledoval jednu ze svědkyň po útěku přes balkón, jakož i podobný způsob, jakým byly spáchány trestné činy ve dvou různých německých městech.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatel poukazoval na skutečnost, že jemu ani jeho právnímu zástupci nebylo v žádné fázi trestního řízení umožněno vyslechnout jediné očitě svědkyně a zároveň oběti trestného činu spáchaného v únoru 2007 a z toho důvodu mu nebylo zaručeno právo na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. d) Úmluvy.

Dne 17. dubna 2014 senát páté sekce Soudu rozhodl, že nedošlo k porušení práva stěžovatele na spravedlivý proces. Na žádost stěžovatele byla věc postoupena velkému senátu. Vláda České republiky vystoupila před velkým senátem jako vedlejší účastník (*amicus curiae*) podle čl. 36 odst. 2 Úmluvy.

A. SHRNUTÍ PŘÍSLUŠNÝCH ZÁSAD

a) Obecné zásady

Na úvod Soud s odkazem na věc *Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království* (č. 26766/05 a 22228/06, rozsudek velkého senátu ze dne 15. prosince 2011) shrnul příslušné zásady vyplývající z čl. 6 odst. 1 a 3 písm. d) Úmluvy. Zdůraznil, že použití výpovědí získaných v rámci přípravného řízení jako důkazů není samo o sobě neslučitelné s uvedenými ustanoveními, která však zpravidla vyžadují, aby obhajoba měla adekvátní příležitost zpochybnit a vyslechnout daného svědka, ať již při jeho výslechu v přípravném řízení či v pozdější fázi trestního řízení.

Při posouzení, zda bylo řízení jako celek v případech, kdy je jako důkaz připuštěna výpověď svědka učiněná v přípravné fázi řízení, jenž následně nebyl přítomen a vyslechnut před soudem, spravedlivé, Soud postupuje podle třístupňového testu definovaného v rozsudku *Al-Khawaja a Kahery* (cit. výše), dle kterého musí určit:

- zda existoval závažný důvod pro nepřítomnost svědka, a tedy i pro připuštění výpovědi tohoto nepřítomného svědka jako důkazu;
- zda byla výpověď nepřítomného svědka výlučným nebo rozhodujícím základem pro odsouzení obžalovaného;
- zda existovaly dostatečné vyvažující faktory, včetně silných procesních záruk, které kompenzovaly obtíže způsobené obhajobě v důsledku přijetí takové výpovědi a zajistily, aby řízení jako celek bylo spravedlivé.

Soud připomněl, že bere ohled na podstatné rozdíly mezi právními systémy *common law* a kontinentálním právem, avšak v konečném důsledku musí uplatňovat tentýž standard přezkumu bez ohledu na právní systém žalovaného státu. Existující rozdíly v právní úpravě přípustnosti důkazů pak Soud

zohlední zejména při zkoumání, zda existovaly dostatečné faktory vyvažující obhajobě potíže způsobené v důsledku připuštění neověřené svědecké výpovědi.

b) Vzájemný vztah mezi třemi kroky testu Al-Khawaja

Soud připustil, že v následné judikatuře Soudu po rozsudku *Al-Khawaja a Tahery* (cit. výše) uplatňoval různé přístupy k používání třístupňového testu a že je třeba vyjasnit vzájemný vztah mezi třemi kroky testu. Soud konstatoval, že nebylo sporu o tom, že musí být provedeny všechny tři kroky, pokud odpovědi na otázky v prvním kroku a druhém kroku byly kladné (stejně jako ve věci *Al-Khawaja a Tahery*). Bylo nicméně třeba objasnit, zda musejí být všechny tři kroky testu provedeny i v případech, kdy je odpověď na otázku v prvním či druhém kroku záporná, a v jakém pořadí mají být kroky prováděny.

Soud nejprve upřesnil, že absence závažného důvodu pro nepřítomnost svědka nevede automaticky k porušení Úmluvy, je však velmi významným faktorem, který musí být zvážen při posouzení celkové spravedlivosti řízení. Poté se zabýval otázkou, zda je zapotřebí zkoumat existenci vyvažujících faktorů i v případech, kdy zůstává nejasné, zda výpověď podaná tímto svědkem představovala výlučný nebo rozhodující důkaz, nicméně důkaz měl významnou váhu. Na tuto otázku Soud odpověděl kladně a rozhodl, že spravedlivost řízení je třeba hodnotit ve světle všech kritérií. Čím větší váhu pak bude mít svědectví nepřítomného svědka, tím silnější budou muset být vyvažující faktory, aby řízení jako celek mohlo být považováno za spravedlivé.

Nalézací soud musí nejprve rozhodnout, zda existuje závažný důvod pro nepřítomnost svědka. Jen tehdy, kdy takový důvod existuje, může být jeho svědectví připuštěno jako důkaz. Posléze se posuzuje význam tohoto důkazu pro odsouzení obžalovaného. Vzhledem k uvedenému bude zpravidla vhodné provádět tři kroky testu *Al-Khawaja* v pořadí uvedeném ve zmíněném rozsudku. V konkrétním případě však může být namísto provést tyto kroky v jiném pořadí, zejména pokud se některý z nich ukáže jako rozhodující pro závěr o slučitelnosti řízení s článkem 6 Úmluvy.

c) Zásady vztahující se ke všem krokům testu Al-Khawaja

K prvnímu kroku testu Soud uvedl, že existuje celá řada důvodů pro nepřítomnost svědka u hlavního líčení, jako je úmrtí, strach, zdravotní důvody nebo nedosažitelnost svědka. V případě nedosažitelnosti svědka musí nalézací soud učinit vše, co od něj lze přiměřeně požadovat, pro zajištění přítomnosti svědka u hlavního líčení. Soud nestanoví seznam konkrétních opatření, nicméně vnitrostátní orgány musí svědka aktivně hledat, a pokud se zdržuje v zahraničí, musí zpravidla též využít mezinárodní právní pomoc. Vnitrostátní soudy musí současně pečlivě zkoumat důvody, pro které se svědek nemůže dostavit k hlavnímu líčení.

Stran druhého kroku testu Soud připomněl, že výlučný důkaz je jediným důkazem proti obžalovanému. Rozhodující důkaz je usvědčující důkaz takové důležitosti, že bude pravděpodobně rozhodující pro výsledek řízení. Čím silnější jsou podpůrné důkazy, tím méně je pravděpodobné, že bude výpověď nepřítomného svědka považována za rozhodující. Soud připomněl, že není soudem čtvrté instance, a přezkoumává tudíž pouze to, zda hodnocení vnitrostátních soudů nebylo svévolné. V případech, kdy se vnitrostátní soudy k této otázce nevyjádřily nebo se vyjádřily nejasně, musí Soud provést vlastní posouzení váhy výpovědi nepřítomného svědka.

Ohledně třetího kroku testu Soud připomněl, že vyvažující faktory musí umožnit náležitě a spravedlivé posouzení předmětné svědecké výpovědi. Vnitrostátní soudy proto musí přistupovat k výpovědi nepřítomného svědka opatrně a s vědomím její nižší důkazní váhy. Měly by podrobně zdůvodnit, proč takový důkaz považovaly za spolehlivý a jak přihlídkly k dalším dostupným důkazům. Mezi významné záruky patří videozáznam výslechu svědka z přípravného řízení promítnutý při hlavním líčení, který soudci, obžalobě i obhajobě umožní sledovat svědkovo chování během výpovědi a učinit si tak názor na jeho spolehlivost; důkazy podporující neověřenou svědeckou výpověď, jako jsou např. výpovědi učiněné osobami, kterým nepřítomný svědek popsal události bezprostředně po činu, nebo forenzní důkazy; možnost položit svědkovi během řízení otázku nepřímou, například písemně; nebo možnost výslechu svědka ve fázi vyšetřování či možnost obviněného předestřít vlastní verzi události a poukázat na rozpory ve svědecké výpovědi nepřítomného svědka.

B. POUŽITÍ TĚCHTO ZÁSAD NA PROJEDNÁVANOU VĚC

a) *Zda existoval závažný důvod pro nepřítomnost očitých svědkyň při hlavním líčení*

Soud předeslal, že vnitrostátní soud neakceptoval zdravotní stav svědkyň ani jejich obavy jako důvod pro nedostavení se k hlavnímu líčení a mj. vyzval lotyšský soud, aby jejich zdravotní stav posoudil revizní lékař. Teprve po bezvýslednosti těchto snah vnitrostátní soud dospěl k závěru, že svědkyně není možné v dohledné době vyslechnout, neboť neměl pravomoc k tomu, aby je přiměl dostavit se k hlavnímu líčení. Soud poznamenal, že vnitrostátní soud vynaložil značné úsilí, aby bylo možné nedosažitelné svědkyně vyslechnout, když jim nabídl různé možnosti, jak mohly v hlavním líčení vypovídat. Následně cestou mezinárodní právní pomoci požádal o předvolání svědkyň k lotyšskému soudu za účelem výslechu prostřednictvím videokonference. Podle Soudu vnitrostátní soud učinil vše, co od něj bylo možné přiměřeně požadovat, aby zajistil výslech svědkyň při hlavním líčení. V souladu se zásadou *impossibilium nulla est obligatio* nebyla dle Soudu nepřítomnost svědkyň přičitatelná vnitrostátnímu soudu. Existoval tudíž závažný důvod pro neúčast svědkyň při hlavním líčení.

b) *Zda byly výpovědi nepřítomných očitých svědkyň výlučným nebo rozhodujícím důkazem pro stěžovatelovo odsouzení*

V projednávané věci Soud především konstatoval, že vnitrostátní soud neurčil jednoznačně, o jaký důkaz se v případě výpovědí nepřítomných svědkyň jednalo – sice nepovažoval výpovědi za výlučný důkaz, neuvedl však, zda se jedná o rozhodující důkaz. Soud tudíž provedl vlastní hodnocení váhy svědeckých výpovědí. Po zhodnocení síly dalších dostupných usvědčujících důkazů Soud dospěl k závěru, že jelikož svědkyně byly jedinými očitými svědkyněmi trestného činu a ostatní důkazy byly svědectvími z doslechu nebo se jednalo toliko o nepřímé důkazy, výpovědi nepřítomných svědkyň byly rozhodující (tj. určující) pro stěžovatelovo odsouzení.

c) *Zda existovaly dostatečné vyvažující faktory, které kompenzovaly obtíže obhajoby*

Pokud jde o přístup vnitrostátního soudu k neověřeným výpovědím, existenci a sílu dalších usvědčujících důkazů a procesní opatření přijatá k vykompenzování nemožnosti podrobit svědkyně křížovému výslechu během hlavního líčení, Soud nejprve podotkl, že z výslechu svědkyň v přípravném řízení nebyl pořízen videozáznam, jenž by umožnil pozorovat chování svědkyň a učinit si jasnější představu o jejich věrohodnosti. Soud však vyhodnotil, že vnitrostátní soud k výpovědím nepřítomných svědkyň přistupoval s opatrností, vědom si jejich snížené důkazní hodnoty, když vzal rovněž v úvahu, že svědkyně trestný čin ihned neoznámily, nicméně vysvětlil to obavami svědkyň z problémů s policií (živily se jako prostitutky) či obavou z pomsty pachatelů. Současně existovaly další nepřímé důkazy a svědectví z doslechu podporující svědecké výpovědi nepřítomných svědkyň.

Soud v této souvislosti zdůraznil, že čl. 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy se sice týká křížového výslechu svědků obžaloby při hlavním líčení, avšak způsob provedení výslechu svědků v přípravném řízení má značný význam pro spravedlivost hlavního líčení. Dle Soudu bylo tudíž nezbytné posoudit, zda vnitrostátní orgány v době výslechu svědkyň v přípravném řízení vycházely z předpokladu, že svědkyně nebudou vyslechnuty v hlavním líčení. Soud uvedl, že svědkyně byly vyslechnuty před vyšetřujícím soudcem právě z obavy, že jejich svědectví bude ztraceno, jelikož prohlásily, že se hodlají vrátit do Lotyšska. Navzdory uvedenému vnitrostátní orgány neposkytly stěžovateli, který byl vyloučen z účasti na výslechu svědkyň, příležitost nechat svědkyně vyslechnout v přípravném řízení ustanoveným obhájcem.

d) *Posouzení celkové spravedlivosti trestního řízení*

Soud vyslovil, že poskytnutí příležitosti k tomu, aby obviněný mohl vyslechnout klíčového svědka prostřednictvím obhájce v přípravném řízení, představuje významnou procesní záruku, jejíž absence má závažný dopad na posouzení celkové spravedlivosti řízení. Ačkoli soudy posoudily důvěryhodnost očitých svědkyň a spolehlivost jejich výpovědí velmi pečlivě, svá rozhodnutí opřely i o další důkazy a stěžovatel měl možnost před soudem prezentovat svou verzi událostí, nebyla tato vyvažující opatření dle Soudu vzhledem k významu výpovědí očitých svědkyň dostatečná, aby umožnila náležité a spra-

vedlivé posouzení spolehlivosti jejich výpovědí. Soud proto dospěl k závěru, že trestní řízení jako celek nebylo spravedlivé a k porušení čl. 6 odst. 1 a 3 písm. d) Úmluvy došlo.

III. Oddělená stanoviska

Soudci Spielmann a Sajó a soudkyně Karakaş a Keller ve svém společném souhlasném stanovisku vyslovili obavy z nového způsobu používání trojstupňového *Al-Khawaja* testu, jelikož zejména přístup, který umožňuje, aby i v případě absence závažných důvodů pro nepřítomnost svědka, bylo provedeno celkové posouzení spravedlivosti řízení, povede k oslabení práv obhajoby.

Ve svém společném nesouhlasném stanovisku soudkyně Hirvelä, Pardalos, Nußberger a soudci Popović, Mahoney a Kūris předně zdůraznili, že souhlasí s většinou v tom, jakým způsobem byly vyloženy a zpřesněny obecné zásady posouzení spravedlivosti řízení v případech, kdy je jako důkaz připuštěna svědecká výpověď učiněná v přípravném řízení, kdy následně tento svědek již není přítomen a nevyovídá před soudem. Soudci nicméně nesouhlasili se tím, jak byly tyto zásady použity na projednávanou věc. Podle jejich názoru byly v daném případě vyvažující faktory dostatečné s tím, že existovaly další silné a nerozporné usvědčující důkazy. Současně uvedli, že bylo nepředvídatelné, že svědkyně nebude možné vyslechnout v následném hlavním líčení alespoň formou videokonference za situace, kdy Lotyšsko je smluvním státem Evropské úmluvy o vzájemné pomoci ve věcech trestních.

Soudce Kjølbro ve svém nesouhlasném stanovisku především uvedl, že předmětný upřesňující rozsudek by neměl být chápán jako odklon od třístupňového *Al-Khawaja* testu. Dále konstatoval, že by se v zásadě mělo dodržovat pořadí tří kroků testu stanovené v rozsudku *Al-Khawaja a Tahery*. Konečně vyjádřil názor, že vyvažující faktory byly v daném případě dostatečné a že existoval dobrý důvod k ochraně svědkyň.



PŘÍLOHA Č. 2: ANOTACE ZAMÍTAVÝCH ROZSUDKŮ NEBO ODMÍTAVÝCH ROZHODNUTÍ

V této příloze je podán chronologický přehled těch rozsudků a rozhodnutí Soudu, které neskončily konstatováním porušení Úmluvy ze strany České republiky. Analytický přístup k těmto judikátům byl použit v oddílu 1.1.2 této zprávy.

PŘEHLED ANOTOVANÝCH JUDIKÁTŮ

Rozsudek ze dne 27. ledna 2015 ve věci *Rohlena proti České republice*
Rozhodnutí ze dne 3. března 2015 ve věci *Kudlička proti České republice*
Rozhodnutí ze dne 31. března 2015 ve věci *Veselský proti České republice*
Rozhodnutí ze dne 12. května 2015 ve věci *Prodělalová proti České republice*
Rozhodnutí ze dne 7. července 2015 ve věci *Atsaev proti České republice*
Rozhodnutí ze dne 7. července 2015 ve věci *Vávrová proti České republice*
Rozhodnutí ze dne 15. září 2015 ve věci *Agroslunce, spol. s r. o. proti České republice*
Rozhodnutí ze dne 15. září 2015 ve věci *Fuxová proti České republice*
Rozhodnutí ze dne 22. září 2015 ve věci *Hammond proti České republice*
Rozsudek ze dne 26. listopadu 2015 ve věci *Regner proti České republice*

Rozsudek ze dne 27. ledna 2015 ve věci č. 59552/08 – Rohlena proti České republice

Velký senát, stejně jako předtím senát páté sekce v rozsudku ze dne 18. dubna 2013, dospěl v souvislosti s odsouzením stěžovatele za pokračující trestný čin týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě jednomyslně k závěru o neporušení zásady zákazu odsouzení za jednání nebo opomenutí, které nebylo v době činu trestné a zákazu uložení přísnějšího trestu, než stanoví zákon v době spáchání trestného činu, vtělené do čl. 7 odst. 1 Úmluvy.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatel byl v roce 2007 odsouzen pro trestný čin týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě mimo jiné k podmíněnému trestu odnětí svobody. Jednání zakládajícího skutkovou podstatu trestného činu se dopouštěl v letech 2000 až 2006 vůči své manželce, která při několika příležitostech musela vyhledat lékařskou pomoc. Vnitrostátní soudy stěžovatelovo jednání posoudily jako pokračující trestný čin ve smyslu § 89 odst. 3 trestního zákona a uplatnily na ně ustanovení § 215a odst. 2 písm. b) (týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě) zavedené do trestního zákona s účinností od 1. června 2004.

Při posuzování jednání stěžovatele soudy vyšly ze zásady, uplatňované jak v soudní praxi, tak v právní nauce, že rozhodným okamžikem pro posouzení pokračování v trestném činu tvořícím jeden skutek je okamžik dokončení posledního útoku, a konstatovaly, že útoky stěžovatele předcházející účinnosti novely trestního zákona byly trestné i podle dosavadní právní úpravy, a sice podle § 197a (násilí proti skupině obyvatelů nebo jednotlivci) nebo § 221 trestního zákona (ublížení na zdraví). Mohly být proto posouzeny společně s jednáním spáchaným po změně právní úpravy.

Věc byla projednávána před čtyřmi brněnskými soudy (městským, krajským, nejvyšším a ústavním), přičemž poslední rozhodnutí padlo v červnu 2008.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Věc byla postoupena velkému senátu na návrh stěžovatele, který namítal zpětné použití trestního zákona uplatněním institutu pokračujícího trestného činu nejenom na jeho jednání po novele trestního zákona účinné od června 2004, ale i před touto novelou. Tvrdil, že se soudy nezabývaly trestností jeho jednání podle zákona účinného před novelou.

Senát páté sekce Soudu jeho kritiku nevyslyšel a rozhodl, že výklad institutu pokračování v trestném činu byl ustálen již v době, kdy stěžovatel spáchal první útoky, a že použití tohoto institutu v projednávané věci nebylo svévolné, přičemž české orgány konstatovaly, že jednání stěžovatele bylo vždy postižitelné jako trestný čin. Za této situace mohl stěžovatel důsledky svého jednání předvídat a své chování patřičně uzpůsobit. K rozsudku bylo připojeno souhlasné stanovisko soudce Lemmense, který mimo jiné zdůraznil důležitost ověření, že jednání stěžovatele bylo trestné jak podle dřívější, tak podle nové právní úpravy.

A. OBECNÉ ZÁSADY

Velký senát předně připomenul zásady výkladu článku 7 Úmluvy vyplývající z judikatury Soudu, které uvedl v nedávno posuzované věci *Del Río Prada proti Španělsku* (č. 42750/09, rozsudek velkého senátu ze dne 21. října 2013). Záruka *nullum crimen, nulla poena sine lege*, zakotvená v článku 7 Úmluvy, je kogentním pravidlem a je třeba ji vykládat ve smyslu zajištění účinné ochrany před svévolným trestním stíháním, odsouzením a postihem. Neomezuje se na zákaz zpětného použití trestního zákona v neprospěch obviněného, ale v obecnější rovině zahrnuje i zásadu zákonnosti trestných činů a trestů, s důsledky z toho vyplývajících. Vyžadována je tak poměrně jasná zákonná definice trestného činu, přičemž úkolem Soudu je ověřit, že v době jednání vytýkaného obviněnému jednak existovalo ustanovení zakládající trestnost jednání, jednak uložený trest nepřekročil meze stanovené tímto ustanovením.

Velký senát dále poukázal na zásadu předvídatelnosti trestního práva, která z článku 7 Úmluvy rovněž vyplývá, přičemž podotkl, že obecná povaha zákonů neumožňuje absolutní přesnost jejich znění; nevyhnutelně tu je prostor pro soudní výklad, nehledě na potřebu, aby se právo dokázalo přizpůsobovat změnám situace. Článek 7 Úmluvy nelze vykládat tak, že zakazuje postupné vyjasňování pravidel trestní odpovědnosti soudním výkladem, bude-li ovšem výsledek slučitelný s podstatou protiprávního jednání a dostatečně předvídatelný.

B. POUŽITÍ TĚCHTO ZÁSAD NA PROJEDNÁVANOU VĚC

Soud na úvod podotkl, že není povolán zabývat se otázkou individuální trestní odpovědnosti stěžovatele, což je úlohou vnitrostátních soudů, tedy ani k otázce, jak mělo být kvalifikováno jednání stěžovatele před novelou trestního zákona účinnou od června 2004. Úloha Soudu podle článku 7 Úmluvy je dvojí. Zprv musí přezkoumat, zda všechna jednání, která byla stěžovateli vytknuta, naplňovala ke dni, kdy byla spáchána, skutkovou podstatu trestného činu definovaného dostatečně předvídatelným způsobem. Zadruhé se musí vyjádřit k otázce, zda uplatnění novely trestního zákona též na jednání spáchaná před její účinností mohlo reálně vést k uložení přísnějšího trestu stěžovateli.

a) Bylo protiprávní jednání vymezeno dostatečně předvídatelným způsobem?

Soud připomněl povinnost vnitrostátních orgánů vymezit skutky zakládající trestný čin, včetně okamžiku, kdy byly naplněny všechny jeho zákonné znaky. Za tím účelem musí zejména vnitrostátní soudy vyložit příslušná ustanovení trestního práva hmotného, čemuž Úmluva nebrání za předpokladu, že jsou závěry vnitrostátních soudů dostatečně předvídatelné.

V projednávané věci Nejvyšší soud konstatoval, že byly naplněny znaky nové skutkové podstaty zavedené novelou trestního zákona a že jednání stěžovatele před novelou bylo trestné minimálně podle jednoho z tehdy účinných ustanovení trestního zákona. Stěžovatel v trestné činnosti podle Nejvyššího soudu pokračoval v letech 2000 až 2006, a proto bylo možno přihlídnout k délce trvání protiprávního jednání jako přitěžující okolnosti. Nejvyšší soud přitom zohlednil speciální pravidla definovaná v ustanovení § 89 odst. 3 trestního zákona věnovaném institutu pokračování v trestném činu, které bylo

zakotveno v roce 1994 a vzešlo z předchozí judikatury. Takový trestný čin je podle ustálené judikatury i právní nauky posuzován jako jeden trestný čin, jehož kvalifikace se řídí právní úpravou účinnou v době spáchání posledního dílčího útoku.

Vzhledem k tomu, že jednání stěžovatele před novelou bylo trestné podle tehdy účinné právní úpravy a naplňovalo novou skutkovou podstatu i ve vztahu k předchozím skutkům, nejednalo se o zpětné použití trestního zákona v neprospěch stěžovatele zakázané Úmluvou. Soud tu nenalezl žádný náznak nepředvídatelnosti. Podotkl, že stěžovatel si s případnou odbornou radou mohl a měl být vědom toho, že bude-li ve svém jednání pokračovat po účinnosti novely, vystaví se trestnímu stíhání za pokračující trestný čin posuzovaný podle právní úpravy účinné v době spáchání posledního dílčího útoku. V návaznosti na to mohl upravit své chování.

b) Byl trest uložený stěžovateli na základě novelou zavedené skutkové podstaty přísnější?

Soud vyšel z toho, že vnitrostátní soudy konstatovaly splnění všech zákonných znaků nové skutkové podstaty i ve vztahu ke stěžovateli jednání před novelou s tím, že toto jednání bylo trestné také podle tehdy účinné právní úpravy. I při odděleném posuzování skutků spáchaných před novelou a po ní by byl stěžovateli uložen nejprísnější trest, tedy trest stanovený novou právní úpravou. Stěžovatel tudíž nebyl při stanovení trestu znevýhodněn.

c) Závěr

Soud nakonec zasadil projednávanou věc do širšího kontextu. Podotkl, že úvahy českých soudů byly v souladu s předmětem a účelem článku 7 Úmluvy, jímž je zajistit, aby nikdo ne-byl svévolně stíhán, odsouzen a trestán. Posílení ochrany před domácím násilím navíc souzní se základními cíli sledovanými Úmluvou, tedy respektováním lidské důstojnosti a svobody. Výhrady nelze mít ani z hlediska srovnávacího práva, neboť institut pokračujícího trestného činu nevybočuje z evropské tradice. K porušení článku 7 Úmluvy tedy nedošlo.

C. SOUHLASNÁ STANOVISKA

rozsudku jsou připojena dvě souhlasná stanoviska soudců Soudu. Zatímco soudkyně Ziemele poukázala na zbytnost argumentace shodou na evropské úrovni ohledně institutu pokračujícího trestného činu (viz závěr úvah velkého senátu), soudce Pinto de Albuquerque se pustil do rozsáhlejších rozborů souvislostí projednávané věci a vyzdvihl mimo jiné, že institut pokračujícího trestného činu je vyústěním liberální trestněprávní politiky, kdy je za určitých předpokladů objektivně snížené viny pachatele možné zmírnit přísnost ukládaného trestu.

Rozhodnutí ze dne 3. března 2015 ve věci č. 21588/12 – Kudlička proti České republice

Senát páté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že stížnost je nepřijatelná pro nedostatek podstatné újmy na straně stěžovatele ve věci týkající se přiměřenosti délky majetkového sporu o částku 6 173 Kč.

I. Skutkové okolnosti

V dubnu 2000 podal stěžovatel k Městskému soudu v Brně žalobu o náhradu mzdy, cestovného a stravného ve výši cca 6 173 Kč.

Městský soud vynesl rozsudek v dubnu 2003, kterým žalobě z velké části vyhověl. K odvolání stěžovatele Krajský soud v Brně v listopadu 2004 rozsudek zrušil a věc vrátil městskému soudu k dalšímu řízení. Městský soud v dubnu 2006 vydal rozsudek, kterým žalobě opět vyhověl. K odvolání žalovaného krajský soud v listopadu 2007 žalobu zamítl. Ústavní stížnost stěžovatele byla odmítnuta v červnu 2008.

V prosinci 2007 uplatnil stěžovatel u Ministerstva spravedlnosti nárok na poskytnutí zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nepřiměřenou délkou soudního řízení (jehož délka se počítala od doby podání žaloby do vydání rozsudku odvolacího soudu v listopadu 2007, jelikož ústavní stížnost podal stěžovatel až později). V listopadu 2008 Ministerstvo spravedlnosti konstatovalo, že soudní

řízení provázely průtahy, nicméně odškodnění stěžovateli nepřiznalo s tím, že konstatování porušení práva se v daném případě jeví jako dostačující.

V mezidobí, v červnu 2008, podal stěžovatel žalobu na náhradu škody způsobenou nepřiměřenou délkou řízení k městskému soudu. V dubnu 2010 městský soud vydal rozsudek, kterým stěžovateli za vzniklou nemajetkovou újmu způsobenou nepřiměřenou délkou řízení přiznal částku 10 tis. Kč. V prosinci 2011 krajský soud rozsudek městského soudu potvrdil.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatel napadal nepřiměřenou délku občanskoprávního řízení a nedostatečnou výši zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nepřiměřenou délkou tohoto řízení, které mu bylo na vnitrostátní úrovni na základě zákona č. 82/1998 Sb. přiznáno.

Soud dospěl k závěru, že stížnost je nepřijatelná pro nedostatek podstatné újmy na straně stěžovatele, jak stanoví čl. 35 odst. 3 písm. b) Úmluvy.

Stěžovatel vedl majetkový spor o částku 6 173 Kč. Věc byla posouzena na třech stupních soudní soustavy, na dvou stupních opakovaně, přičemž řízení trvalo osm let a dva měsíce. Česká republika prostřednictvím Ministerstva spravedlnosti a vnitrostátních soudů uznala, že v případě stěžovatele došlo k porušení práva na řízení v přiměřené lhůtě, a soud mu přiznal kompenzaci ve výši 10 tis. Kč. Stěžovatel se přesto obrátil na Soud, neboť výši kompenzace považoval za nedostatečnou.

Podle Soudu mělo řízení pro stěžovatele malý význam: především se soudil se o nízkou částku a dále chybí důkazy o tom, že by řízení pro něj mělo jakékoli závažné důsledky. Soud vzal rovněž v úvahu, že stěžovateli bylo poskytnuto na vnitrostátní úrovni zadostiučinění, a to přesto, že z pohledu judikatury Soudu nebylo dostatečné, a skutečnost, že případ stěžovatele nevzněl žádnou novou otázkou s ohledem na problematiku délek řízení, která byla v minulosti Soudem mnohokrát posouzena. Soud též zohlednil, že věc stěžovatele byla řádně projednána na vnitrostátní úrovni. Soud tudíž dospěl k závěru, že stěžovatel neutrpěl podstatnou újmu a stížnost odmítl jako nepřijatelnou.

Rozhodnutí ze dne 31. března 2015 ve věci č. 30020/11 – *Veselský proti České republice*

Senát páté sekce Soudu jednomyslně odmítl stížnost na porušení práva na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy jako zjevně neopodstatněnou. Odmítnutí ústavní stížnosti stěžovatele z důvodu formálních nedostatků nebylo podle Soudu nepřiměřeným omezením jeho práva na přístup k soudu. Není ani svévolné ani nerozumné požadovat, aby ústavní stížnost směřovala nejen proti rozhodnutím soudů nižší instance, ale i proti rozhodnutí o dovolání.

I. Skutkové okolnosti

Dovolání stěžovatele v jeho trestní věci bylo Nejvyšším soudem v únoru 2010 odmítnuto, neboť bylo podáno z jiného důvodu, než jaký uvádí ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu, na které stěžovatel poukazoval. Dotyčný následně podal ústavní stížnost, ve které rozhodnutí Nejvyššího soudu zmínil jen okrajově ve shrnutí průběhu jeho trestního řízení. Kopii zmíněného rozhodnutí ke stížnosti nepřipojil. Ústavní soud tuto stížnost v prosinci 2010 odmítl pro nesplnění formálních požadavků, když konstatoval, že z petitu ani obsahu ústavní stížnosti nevyplývalo, že by stěžovatel napadal rozhodnutí dovolacího soudu jakožto rozhodnutí o posledním procesním prostředku ochrany práva ve smyslu § 72 odst. 3 zákona o Ústavním soudu.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODS. 1 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že odmítnutím jeho ústavní stížnosti došlo k porušení jeho práva na přístup k soudu podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Soud připomněl, že účelem právní úpravy formálních náležitostí a lhůt, které je nutno dodržet při podání opravného prostředku, je zajistit řádný chod soudnictví a zejména zachování právní jistoty (*Kadlec a ostatní proti České republice*, č. 49478/99, rozsudek ze dne

25. května 2004, § 24). Soudy jsou při uplatňování procesních pravidel povinny zamezit jak nadměrnému formalismu, který by byl v rozporu se spravedlivostí řízení, tak přílišné volnosti, která by ve svém důsledku vedla k odbourání procesních náležitostí upravených zákonem (viz *Bulena proti České republice*, č. 57567/00, rozsudek ze dne 20. dubna 2004, § 30). V projednávané věci musel Soud rozhodnout, zda výkladem podmínek přípustnosti ústavní stížnosti byl omezen přístup stěžovatele k Ústavnímu soudu v takovém rozsahu, že došlo k narušení samotné podstaty tohoto jeho práva.

Soud shledal, že z ústavní stížnosti stěžovatele nijak nevyplýval jeho úmysl napadnout i rozhodnutí Nejvyššího soudu. Takový úmysl nelze dovodit z pouhé zmínky o daném rozhodnutí ve shrnutí řízení v jeho trestní věci.

Soud zároveň potvrdil, že dovolání stěžovatele k Nejvyššímu soudu bylo posledním prostředkem ochrany práva, přičemž zdůraznil, že Nejvyšší soud shledal dovolání přípustným, a teprve poté jej odmítl. Neomezil se tak na pouhé zkoumání přípustnosti dovolání. Situace je tedy odlišná od případů, kdy se rozhodnutí Nejvyššího soudu týkala pouze nepřípustnosti dovolání a Ústavní soud nepovažoval za nutné je vždy rušit a zrušil pouze rozhodnutí soudů nižší instance (viz *Hejkrliková proti České republice*, č. 33129/04, rozhodnutí ze dne 8. července 2008).

Požadavek, aby ústavní stížnost napadala rozhodnutí o posledním prostředku ochrany práva, vyplývá ze zákona a je podpořen ustálenou judikaturou Ústavního soudu i obecnými právními zásadami, zejména zásadou právní jistoty. Za daných okolností proto není svévolné ani nerozumné požadovat, aby byla ústavní stížnost namířena i proti poslednímu rozhodnutí v dané věci, tedy rozhodnutí Nejvyššího soudu. Toto opatření sleduje legitimní cíl (viz obdobně *Époux Mercier proti Francii*, č. 19583/02, rozhodnutí ze dne 1. února 2007). Stěžovatel tedy mohl a měl očekávat, že jeho ústavní stížnost bude po nesplnění tohoto požadavku odmítnuta.

Soud shledal, že stěžovatel skutečně nedostal svým procesním povinností, jak mu vytkl Ústavní soud. Soud zároveň připomněl, že článek 6 Úmluvy nelze vykládat v tom smyslu, že by Ústavní soud, který má pravomoc zrušit předchozí rozhodnutí nižších soudů, byl povinen vykonávat tuto pravomoc nad rámec toho, čeho se stěžovatel v řízení domáhá, neboť by to vedlo k nadměrné flexibilitě a nepředvídatelnosti (viz *Hejkrliková proti České republice*, cit. výše). Nadto byl stěžovatel před Ústavním soudem povinně zastoupen advokátem. Stěžovatel však nijak nevysvětlil, proč jeho ústavní stížnost podaná v zákonné lhůtě počínající doručením rozhodnutí Nejvyššího soudu nemířila i proti tomuto rozhodnutí, jak vyžaduje zákon o Ústavním soudu.

Odmítnutí ústavní stížnosti tudíž Soud nepokládá za nepřiměřený zásah do stěžovatelova práva na přístup k soudu a jeho stížnost prohlásil za nepřijatelnou pro zjevnou neopodstatněnost.

Rozhodnutí ze dne 12. května 2015 ve věci č. 30052/13 – *Prodělalová proti České republice*

Výbor páté sekce Soudu jednomyslně odmítl stížnost, v níž stěžovatelka namítala porušení svého práva na respektování rodinného života z důvodu postupu soudů v řízení o jejím právu na styk s dcerami a porušení práva na přístup k Ústavnímu soudu.

I. Skutkové okolnosti

V rozsudku ze dne 20. prosince 2011 (*Prodělalová proti České republice*, č. 40094/08) Soud shledal, že z důvodu délky řízení o rodičovské odpovědnosti stěžovatelky vůči svým dvěma dětem, které v době rozhodnutí Soudu trvalo již devět let a ještě nebylo ukončeno, během něhož se plynutím času konsolidovalo zvláště přísné omezení jejího styku s dětmi nařízené předběžným opatřením, došlo k porušení jejího práva na respektování rodinného života chráněného článkem 8 Úmluvy.

Předmětné řízení bylo následně pravomocně ukončeno v únoru 2012, kdy odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně, jímž byla stěžovatelka zbavena rodičovské odpovědnosti a práva styku s dětmi. Soudy shledaly, že děti se se stěžovatelkou odmítají stýkat, a stěžovatelka, které chybí empatie, nedokázala svůj vztah s nimi obnovit. Soudy uzavřely, že s ohledem na postoj a věk dětí je

nemožné je nutit k tomu, aby se se stěžovatelkou stýkaly. Zároveň stěžovatelčino minulé i současné chování odůvodňuje zbavení rodičovské odpovědnosti.

Stěžovatelka proti rozsudku odvolacího soudu podala souběžně dovolání a ústavní stížnost. Ústavní stížnost byla odmítnuta jako předčasná a dovolání odmítnuto, jelikož v něm stěžovatelka nevznesla žádnou otázku zásadního právního významu. Stěžovatelka následně podala další ústavní stížnost, o které Ústavní soud dosud nerozhodl.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

V řízení před Soudem stěžovatelka především namítala porušení svého práva na respektování rodinného života.

V části, v níž stěžovatelka brojila proti postupu soudů, ke kterému došlo před rozsudkem Soudu v její věci z prosince 2011, Soud stížnost prohlásil za nepřijatelnou s tím, že jde o stížnost v podstatě stejnou jako stížnost již dříve jím projednanou, a proto o ní nemůže rozhodnout znovu.

K části stížnosti, v níž stěžovatelka namítala, že příslušné orgány v rozporu s rozsudkem Soudu z prosince 2011 nepřijaly opatření k ochraně jejích rodičovských práv, Soud podotkl, že Výbor ministrů Rady Evropy uzavřel dohled nad výkonem rozsudku s tím, že po pravomocném skončení řízení o výkonu rodičovské odpovědnosti již žádné další individuální opatření k výkonu rozsudku není třeba. Dále Soud připomněl, že ve svém předchozím rozsudku výslovně uvedl, že obnova vztahů mezi stěžovatelkou a jejími dětmi se nezdá být již možná. V každém případě Ústavní soud dosud nerozhodl o ústavní stížnosti stěžovatelky, v níž je brojeno jak proti zbavení rodičovských práv, tak proti tvrzenému pochybení při zajištění právního zastoupení stěžovatelky před odvolacím soudem. Soud proto stížnost odmítl pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODS. 1 ÚMLUVY

Stěžovatelka konečně namítala, že odmítnutím její první ústavní stížnosti došlo k porušení jejího práva na přístup k soudu.

Soud konstatoval, že její druhá ústavní stížnost odmítnuta dosud nebyla, proto její námitky stále ještě mohou být Ústavním soudem věcně přezkoumány. Stěžovatelce tedy nebyl odepřen přístup k Ústavnímu soudu, a proto Soud tuto námitku odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.

Rozhodnutí ze dne 7. července 2015 ve věci č. 14021/10 – *Atsaev proti České republice*

Výbor páté sekce Soudu jednomyslně odmítl stížnost, že vydání stěžovatele do Ruské federace bylo v rozporu s článkem 3 Úmluvy. Na vnitrostátní úrovni totiž neexistovalo v době rozhodování Soudu žádné rozhodnutí, na základě něhož by stěžovatel mohl být vydán. Nebylo proto možné na něj nahlížet jako na „oběť“ ve smyslu Úmluvy.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatel, občan Ruské federace čečenského původu, byl velitelem oddílu v První čečenské válce v letech 1994 – 1996. Po Druhé čečenské válce, do které se již nezapojil, se jeho jméno objevilo na seznamu čečenských bojovníků. Z toho důvodu byl následně dvakrát ruskými úřady zadržen. V roce 2003 pod falešným jménem přicestoval do České republiky.

V prosinci 2008 požádala Generální prokuratura Ruské federace Českou republiku o vydání stěžovatele k trestnímu stíhání pro trestný čin vraždy ve formě organizátorství. V únoru 2011 ministr spravedlnosti vydání povolil poté, co české soudy rozhodly o přípustnosti vydání mimo jiné s přihlédnutím k diplomatickým zárukám, které ruská strana poskytla. Stěžovatel se vzápětí obrátil na Soud a Ústavní soud, které na jeho návrh rozhodly o vydání předběžného opatření, resp. odkladu vykonatelnosti. V řízení ve věci samé Ústavní soud v září 2013 rozhodnutí ministra spravedlnosti zrušil poté, co plénum Ústavního soudu zaujalo právní názor, že ministr spravedlnosti nemůže povolit vydání, dokud

nebylo pravomocně skončeno řízení o udělení mezinárodní ochrany, včetně navazujícího soudního přezkumu (sp. zn. Pl. ÚS-st. 37/13).

V lednu 2009 totiž stěžovatel podal žádost o udělení mezinárodní ochrany, které Ministerstvo vnitra opakovaně nevyhovělo, přičemž v rozhodnutí z dubna 2013 mimo jiné uvedlo, že došlo ke znatelnému pozitivnímu vývoji v regionu stěžovatele. V červenci 2014 však Nejvyšší správní soud zamítavé rozhodnutí Ministerstva vnitra z dubna 2013 zrušil. To doposud, tj. do doby vydání rozhodnutí Soudem, ve věci mezinárodní ochrany stěžovatele znovu nerozhodlo.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudem

Soud připomněl, že v případech vyhoštění nebo vydání nemůže být stěžovatel „obětí“ ve smyslu článku 34 Úmluvy, pokud opatření, o které v dané věci jde, není vykonatelné, jeho výkon byl odložen na neurčito nebo bylo jinak zbaveno právních účinků, a je možné se proti jakémukoli rozhodnutí o realizaci vyhoštění či vydání bránit před vnitrostátními soudy (např. *Nasrullojev proti Rusku*, č. 656/06, rozsudek ze dne 11. října 2007, § 59; viz též *Budrevich proti České republice*, č. 65303/10, rozsudek ze dne 17. října 2013, § 64–72).

Za okolností projednávané věci Soud vyzdvihl, že Nejvyšší správní soud rozsudkem z července 2014 vrátil řízení ve věci mezinárodní ochrany k novému rozhodnutí Ministerstvu vnitra; toto řízení tak stále probíhá. Ve světle právního názoru, který Ústavní soud zaujal ve věci stěžovatele a potažmo ve stanovisku pléna, není možné stěžovatele vydat, dokud neskončí řízení o udělení mezinárodní ochrany.

Na základě výše uvedeného Soud uzavřel, že v době jeho rozhodování neexistuje na vnitrostátní úrovni žádné rozhodnutí, na základě něhož by mohl být stěžovatel do Ruska vydán. Stěžovatel pak nemůže ani tvrdit, že je „obětí“ ve smyslu Úmluvy. Soud proto prohlásil stížnost za nepřijatelnou pro zjevnou neopodstatněnost podle čl. 35 odst. 3 písm. a) a odst. 4 Úmluvy.

Soud též připomněl, že jeho rozhodnutí nebrání stěžovateli podat novou stížnost k Soudu a opětovně žádat o vydání předběžného opatření, pokud nastanou nové relevantní skutečnosti v jeho věci (*Dobrov proti Ukrajině*, č. 42409/09, rozhodnutí ze dne 14. června 2011).

Rozhodnutí ze dne 7. července 2015 ve věci č. 43562/07 – *Vávrová proti České republice*

Výbor páté sekce Soudem jednomyslně odmítl stížnost, v níž bylo napadáno rozhodnutí okresního soudu vydat stěžovatelce jako vypravovatelce pohřbu zůstavitelův majetek nepatrné hodnoty spočívající mimo jiné v majetkových podílech v sedmi neaktivních obchodních společnostech.

I. Skutkové okolnosti

Příslušný okresní soud na návrh notářky jakožto soudní komisařky v říjnu 2006 zastavil dědické řízení a vydal stěžovatelce jako vypravovatelce pohřbu zůstavitelův majetek nepatrné hodnoty ve smyslu té doby platného § 175h občanského soudního řádu. Součástí takto vydaného majetku byly ovšem i obchodní podíly v sedmi obchodních společnostech. Stěžovatelka podala odvolání s tím, že k nabytí obchodních podílů nedala souhlas a že ty mohou být převedeny pouze na dědice v dědickém řízení. Krajský soud odvolání odmítl s odůvodněním, že zákon takový opravný prostředek proti rozhodnutí dle § 175h o. s. ř. nepřipouští. Stěžovatelka podala i ústavní stížnost, kterou Ústavní soud odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.

Poté, co byla stížnost k Soudem oznámena vládě, podalo Ministerstvo spravedlnosti návrhy na zrušení předmětných obchodních společností. V prosinci 2014 byl Soud informován o tom, že tyto společnosti byly příslušným soudem zrušeny, a zbývalo tak provést jejich likvidaci soudem jmenovanými likvidátory, aby mohly být vymazány z obchodního rejstříku.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatelka předně poukazovala na různé administrativní a zákonné povinnosti spojené s vlastnictvím obchodních podílů, kterého se odmítala ujmout. S ohledem na tyto povinnosti a její zdravotní stav Soud shledal, že článek 8 Úmluvy je v dané věci použitelný.

Soud však přisvědčil žalované vládě v tom, že stěžovatelka se ve skutečnosti nebyla nucena žádných takových namítaných povinností zhostit a nebyla za jejich neplnění nijak postižena. Riziko postihu bylo tedy jen teoretické (viz, *mutatis mutandis*, *Kovalová proti České republice*, č. 57319/00, rozhodnutí ze dne 30. listopadu 2004). Soud dále uvedl, že všechny dotčené společnosti byly mezitím na návrh Ministerstva spravedlnosti příslušným soudem zrušeny, u některých z nich byla již v době rozhodnutí Soudu úspěšně skončena likvidace a byly vymazány z obchodního rejstříku, přičemž u ostatních stále likvidace v té době probíhala. V takové situaci se stěžovatelkou namítané povinnosti spojené s obchodními podíly staly dle Soudu ještě více hypotetické. Z těchto důvodů označil uvedenou část stížnosti za zjevně neopodstatněnou dle čl. 35 odst. 3 písm. a) a odst. 4 Úmluvy.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 13 ÚMLUVY

Ke stejnému závěru dospěl ohledně stěžovatelčiny další námitky, založené na článku 13 Úmluvy, a sice že jí zákon nedává možnost rozhodnutí soudu o vydání věci nepatrné hodnoty napadnout opravným prostředkem. Soud shledal, že vzhledem k nepřijatelnosti stížnosti na poli článku 8 Úmluvy stěžovatelka nepředložila hájitelné tvrzení pro potřeby článku 13 Úmluvy.

Rozhodnutí ze dne 15. září 2015 ve věci č. 9842/13 – Agroslunce, spol. s r. o. proti České republice

Výbor páté sekce Soudu jednomyslně odmítl stížnost, v níž stěžovatelka brojila proti rozhodnutí soudů, podle nichž vlastnické právo k nemovitostem, které byly omylem v katastru nemovitostí vedeny dvakrát, nesvědčí jí jako právní nástupkyni restituentů, ale osobám, které nemovitosti vlastnily od roku 1957.

I. Skutkové okolnosti

V prosinci 2002 stěžovatelka koupila několik nemovitostí od tří fyzických osob, které byly na základě restitučního rozhodnutí pozemkového úřadu z února 2000 v katastru nemovitostí zapsány jako jejich vlastníci. Vlastnické právo stěžovatelky bylo do katastru nemovitostí zapsáno ještě v prosinci 2002. V roce 2009 jiné čtyři osoby podaly proti stěžovatelce žalobu na určení vlastnictví k některým z předmětných nemovitostí s tím, že jsou jejími vlastníky nepřetržitě od roku 1957, a restituční rozhodnutí pozemkového úřadu je tedy neplatné od samého počátku. Dotčené nemovitosti byly v katastru nemovitostí omylem vedeny dvakrát pod různými čísly, přičemž jednou u nich byla jako vlastníci uvedena stěžovatelka a podruhé zmíněné čtyři fyzické osoby.

V roce 2012 soudy rozhodly, že nemovitosti náleží žalobcům. Pozemkový úřad tak vydal své restituční rozhodnutí v omylu, jelikož nezaznamenal, že dotčené nemovitosti jsou v katastru nemovitostí vedeny dvakrát. Nejvyšší soud později dodal, že je třeba respektovat formální kontinuitu vlastnictví žalobců, které musí dostat přednost před rozhodnutím o restituci, jež je tak neplatné od samého počátku.

V roce 2012 soudy též rozhodly, že stěžovatelka je povinna vrátit nájemcům nájemné, které vybrala za pronájem předmětných nemovitostí.

V roce 2015 jednatel stěžovatelky, který je rakouským státním občanem, podal žádost o náhradu škody podle dvoustranné dohody o ochraně investic, kterou nicméně Ministerstvo financí odmítlo jako nedůvodnou.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 Odst. 1 ÚMLUVY

Stěžovatelka především namítala, že bylo porušeno její právo na spravedlivý proces, jelikož rozhodnutí soudů bylo podle jejího názoru v rozporu s judikaturou Ústavního soudu (nálezy sp. zn. I. ÚS 398/04, I. PS 544/06 a IV. ÚS. 42/09).

Soud připomněl, že v obdobných případech je třeba v první řadě zkoumat, zda se tvrzené rozpory v judikatuře vnitrostátních soudů skutečně týkají identických skutkových okolností (*Rakić a ostatní proti Srbsku*, č. 47460/07, rozsudek ze dne 5. října 2010), a pokud ano, zda v judikatuře nejvyšších soudů existují dlouhotrvající a hluboké rozpory, zda vnitrostátní právo stanoví mechanismus pro vyřešení judikatorních rozporů a zda v dané věci bylo tohoto mechanismu použito a s jakým výsledkem (*Nejdet a Perihan Şahin proti Turecku*, č. 13279/05, rozsudek velkého senátu ze dne 20. října 2011).

Ve vztahu k projednávané věci Soud shledal, že stěžovatelkou namítané nálezy Ústavního soudu se týkají jiných právních a skutkových situací a že ve stěžovatelčině věci není judikatura vnitrostátních soudů rozkolísaná. V každém případě však český právní řád obsahuje účinný mechanismus sjednocení judikatury (*Schwarzkopf a Taussik proti České republice*, č. 42162/02, rozhodnutí ze dne 2. prosince 2008). Navíc předmětné řízení bylo kontradiktorní a soudy se stěžovatelčinými argumenty náležitě zabývaly. Dle Soudu tedy není důvod zpochybnit výklad vnitrostátního práva, který ve věci zaujaly vnitrostátní soudy. Tuto část stížnosti proto Soud odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 1 PROTOKOLU Č. 1

Stěžovatelka dále namítala, že byla zbavena majetku, který nabyla v dobré víře, bez jakékoli náhrady. Soud v první řadě uvedl, že ačkoli byla daná kupní smlouva od samého počátku neplatná, stěžovatelka byla po několik let vedena v katastru nemovitostí jako vlastníka daných nemovitostí. Měla proto „majetek“ ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1.

Soud dále shledal, že před rokem 1993 nebyla evidence nemovitostí vedena vždy pečlivě, a proto katastr nemovitostí obsahoval řadu nepřesností a dvojitých zápisů (*Žáková proti České republice*, č. 2000/09, rozsudek ze dne 3. října 2013). Bylo tedy úkolem státu, aby zajistil, že dotčené osoby budou mít k dispozici fórum, kde o jejich právech bude rozhodnuto. V projednávané věci bylo o majetkových právech dotčených osob rozhodnuto v řízení o určení vlastnictví, v němž soudy pro svá rozhodnutí uvedly podrobné důvody, o nichž není možné tvrdit, že by byly nerozumné či dokonce svévolné.

Klíčovou tedy dle Soudu byla v dané věci otázka, zda se stěžovatelka mohla domoci náhrady za zásah do svých majetkových práv. V této souvislosti Soud shledal, že stěžovatelka mohla na základě § 457 starého občanského zákoníku od prodávajících žádat vrácení kupní ceny, což však neučinila. Stěžovatelka dále mohla podle zákona č. 82/1998 Sb. žádat náhradu škody od státu s tím, že postup pozemkového úřadu či katastrálního úřadu ji uvedl v omyl. Soudy přitom předtím jasně konstatovaly, že rozhodnutí pozemkového úřadu bylo neplatné od samého počátku a chybné vedení katastru nemovitostí může být považováno za nesprávný úřední postup. Pouhé pochybnosti o účinnosti některého prostředku nápravy, jehož využití není zjevně marné, stěžovatelku nezabavují povinnosti její vyčerpat (např. *Akdivar a ostatní proti Turecku*, č. 21893/93., rozsudek ze dne 16. září 1996).

Soud proto dospěl k závěru, že se stěžovatelka měla pokusit domoci náhrady škody na vnitrostátní úrovni. Pouze ve světle rozhodnutí vnitrostátních soudů o její žalobě by bylo možné určit, zda stěžovatelka utrpěla nějakou majetkovou škodu, případně jak velkou (*Lesní společnost Přimda proti České republice*, č. 11997/05, rozhodnutí ze dne 21. září 2010). Jelikož stěžovatelka nepodala žádnou žalobu na náhradu škody, je její námitka nepřijatelná pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy.

Rozhodnutí ze dne 15. září 2015 ve věci č. 74556/11 – Fuxová proti České republice

Výbor tří soudců páté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že stížnost, v níž stěžovatelka namítala zejména porušení svého práva na respektování rodinného života ve smyslu článku 8 Úmluvy,

k němuž mělo dojít dočasným svěřením dítěte stěžovatelky do péče kojeneckého ústavu, je nepřijatelná pro zjevnou neopodstatněnost.

I. Skutkové okolnosti

V srpnu 2001 stěžovatelka porodila doma dceru. Dne 17. dubna 2002 Okresní soud v Klatovech vydal předběžné opatření, kterým nařídil svěřením dítěte do péče kojeneckého ústavu. Vycházel přitom z návrhu orgánu péče o dítě, podle něhož stěžovatelka dítě nezaregistrovala na matričním úřadě, a dítě tudíž nemělo rodný list, nebylo subjektem zdravotního pojištění a nebylo očkováno. Současně nebylo možné náležitě zjistit rodinnou situaci, jelikož stěžovatelka se vyhýbala kontaktu s orgánem péče o dítě. Usnesení o předběžném opatření obsahovalo poučení o možnosti podat odvolání ke Krajskému soudu v Plzni ve lhůtě patnácti dnů od doručení usnesení.

Dne 23. dubna 2002 došlo k výkonu předběžného opatření, dítě bylo převezeno do kojeneckého ústavu; o tři hodiny později se do kojeneckého ústavu dostavila stěžovatelka, která vyjma prvních dvou nocí od té doby pobývala v ústavu s dítětem. Dne 15. května 2002 bylo na základě žádosti kojeneckého ústavu předběžné opatření zrušeno a dne 17. května 2002 bylo dítě z ústavu propuštěno.

Dne 13. května 2002 vydal veřejný ochránce práv zprávu, že předběžné opatření bylo nepřiměřené.

V listopadu 2002 stěžovatelka podala stížnost k Soudu registrovanou pod číslem 40622/02 týkající se uvedených skutkových okolností s námitkou porušení zejména článku 8 Úmluvy. V lednu 2013 byla stížnost Soudem odmítnuta jako nepřijatelná z důvodu nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy; stěžovatelka nepodala ústavní stížnost.

V lednu 2004 stěžovatelka podala žalobu na ochranu osobnosti proti státu dle § 11 a násl. občanského zákoníku. V souvislosti s předběžným opatřením požadovala omluvu a náhradu nemajetkové újmy. Žaloba byla zamítnuta jak Městským soudem v Praze, tak Vrchním soudem v Praze, a to ve dnech 23. března a 12. září 2006. Vrchní soud uvedl, že v řízení na ochranu osobnosti nelze přezkoumávat postup soudu a věcnou správnost jeho rozhodnutí vydaného v jiné věci, neboť k tomu jsou určeny jiné opravné prostředky.

Dne 6. srpna 2009 Nejvyšší soud odmítl dovolání stěžovatelky, aniž se zabýval věcí samou. Ústavní stížnost stěžovatelky byla odmítnuta dne 19. května 2011. Ústavní soud uvedl, že nebude zejména s ohledem na časový odstup od předmětných událostí hodnotit podrobně postup příslušných orgánů, který se obecně nezdál být extrémně nepřiměřený. Dále konstatoval, že dítě bylo od stěžovatelky odděleno pouze na krátkou dobu, příslušné orgány jednaly za účelem ochrany zdraví dítěte, přičemž v dané věci neměly jinou možnost, a současně jméno, které stěžovatelka zvolila pro svou dceru, nemělo žádný vliv na jejich rozhodování.

V roce 2011 po skončení řízení na ochranu osobnosti podala stěžovatelka stížnost k Soudu registrovanou pod číslem 74556/11 týkající se uvedených skutkových okolností s námitkou porušení zejména článku 8 Úmluvy.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

a) Stížnost stejná jako stížnost již předtím Soudem projednávaná

Soud předně zkoumal, zda stížnost, o níž rozhoduje, týkající se stejných skutkových okolností jako stížnost č. 40622/02, obsahuje nové důležité informace ve smyslu čl. 35 odst. 2 písm. b) Úmluvy. K uvedenému dodal, že jeho rozhodnutí o odmítnutí stížnosti č. 40622/02 z ledna 2003 je konečné a nemůže být předmětem přezkumu v rámci řízení o stížnosti, o níž nyní rozhoduje.

Soud si povšiml, že žaloba na ochranu osobnosti byla podána více než jeden a půl roku po předmětné události, a dal zapravdu vládě, která namítala, že relevantními prostředky nápravy proti předběžnému opatření, které bylo žádoucí vyčerpat s ohledem na nutnost okamžitého řešení situace, ve které se stěžovatelka ocitla, bylo odvolání, návrh na zrušení předběžného opatření a případně v závislosti na výsledku ústavní stížnosti. Soud s poukazem na judikaturu Ústavního soudu v daném případě uve-

dl, že žaloba na ochranu osobnosti není primárně určena k nápravě situace stěžovatelky. Jelikož byl zásah způsoben orgánem veřejné moci, a nikoli soukromou osobou, byla takovým prostředkem žaloba na náhradu škody dle zákona č. 82/1998 Sb. Soudy rozhodující o žalobě na ochranu osobnosti tak neměly procesní prostor přezkoumat důvody pro vydání předmětného předběžného opatření, což ostatně konstatoval vrchní soud. Stěžovatelka měla vyčerpat především ty prostředky nápravy, které mohly vést k okamžitému zrušení vydaného předběžného opatření a následnému propuštění dítěte z péče kojeneckého ústavu, tedy odvolání, návrh na zrušení předběžného opatření a případně ústavní stížnost. Nadto stěžovatelka přesvědčivě nevysvětlila, proč uvedené prostředky nápravy nevyužila. Soud nepřisvědčil jejímu argumentu, že nebyly způsobitelné zajistit jí finanční kompenzaci nemajetkové újmy, která jí měla údajně vzniknout.

Soud zároveň ve světle rozhodnutí Ústavního soudu uvedl, že je obtížné, ne-li nemožné, zajistit zevrubný přezkum předmětných událostí o mnoho let později na základě následně podaného nepřímého prostředku nápravy.

Soud proto dospěl k závěru, že soudní rozhodnutí vydaná v řízení na ochranu osobnosti nepřinesla žádné nové důležité informace ve smyslu čl. 35 odst. 2 písm. b) Úmluvy, které by Soudu nebyly známy již v době, kdy projednával první stížnost stěžovatelky.

b) Stížnost zjevně neopodstatněná

Pokud jde o důvody odmítnutí žaloby na ochranu osobnosti jako takové, Soud předně uvedl, že jeho úlohou není posuzovat skutková nebo právní pochybení, kterých se údajně dopustily vnitrostátní soudy, pokud se tato pochybení nedotkla práv a svobod chráněných Úmluvou (*Garcia Ruiz proti Španělsku*, č. 30544/96, rozsudek velkého senátu ze dne 21. ledna 1999, § 28).

Argumenty stěžovatelky byly řádně přezkoumány na dvou stupních soudní soustavy a rovněž Ústavním soudem. Soud v jejich rozhodování neshledal nedostatky, které by vedly k závěru o porušení Úmluvy.

S ohledem na výše uvedené Soud dospěl k závěru, že stížnost je zjevně neopodstatněná.

Rozhodnutí ze dne 22. září 2015 ve věci č. 30741/15 – *Hammond proti České republice*

Senát páté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že v řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí byl dostatečně posouzen jeho nejlepší zájem a řízení vyhovovalo požadavkům vyplývajícím z článku 8 Úmluvy. Tuto část stížnosti proto odmítl pro zjevnou neopodstatněnost. Námitky porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy pak Soud odmítl zčásti pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy a zčásti pro zjevnou neopodstatněnost.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatel se narodil květnu 2010 v České republice z manželství uzavřeného mezi stěžovatelkou a australským státním příslušníkem. V listopadu téhož roku rodina odcestovala do Austrálie, dle tvrzení stěžovatelky na návštěvu příbuzných na dobu nejdéle šesti měsíců. Rodiče se rozešli a v červnu 2011 stěžovatelka odcestovala se stěžovatelem do České republiky. Otec tvrdil, že souhlasil, aby stěžovatelé odcestovali do České republiky na jeden měsíc. Poté se měli vrátit do Austrálie.

V listopadu 2011 otec podal k Městskému soudu v Brně žádost o navrácení dítěte do Austrálie na základě Haagské úmluvy. V březnu 2012 městský soud nařídil stěžovatelce, aby stěžovatele navrátila do místa jeho obvyklého bydliště na území Austrálie s tím, že od listopadu 2010 rodina žila v Austrálii, kde stěžovatel získal těžiště svého života a kde měl vytvořeny všechny podmínky pro svůj zdárný vývoj. Vycházel přitom ze zprávy australské mezinárodní sociální služby, ze které vyplývalo, že otec byl schopen zajistit všechny potřeby dítěte. Stěžovatelka se proti tomuto rozhodnutí odvolala; zpochybnila existenci obvyklého pobytu dítěte v Austrálii, kde byl jejich pobyt pouze dočasné povahy a nebyla prokázána shodná vůle rodičů přemístit obvyklé bydliště jejich dítěte do Austrálie. Současně napadla vhodnost podmínek, ve kterých by stěžovatel v Austrálii žil a ve smyslu článku 13 Haagské úmluvy upozornila na riziko škodlivých následků, které navrácení do Austrálie mohlo pro fyzické a psychické

zdraví dítěte představovat, a to z důvodu nízkého věku dítěte, jeho zdravotních problémů, jazykové bariéry a agresivní povahy otce.

V dubnu 2012 otec podal návrh na nařízení výkonu rozsudku z března 2012. Bezprostředně po podání návrhu se stěžovatelé z obav z nuceného navrácení dítěte vrátili do Austrálie.

V květnu 2012 Krajský soud v Brně rozsudek městského soudu potvrdil. Doplnil dokazování a dospěl k závěru, že s ohledem na dostatečnou délku nepřetržitého pobytu dítěte v Austrálii je obvyklé bydliště dítěte v této zemi. Krajský soud též zohlednil, že stěžovatelka rozsudek městského soudu respektovala a navrátila dítě do Austrálie. Nebylo tudíž nutné zkoumat rizika navrácení dítěte, na která stěžovatelka upozorňovala. Ústavní stížnost stěžovatelů ze srpna 2012 byla v prosinci 2014 odmítnuta jako zjevně neopodstatněná. Ústavní soud konstatoval, že soudy přijatelným způsobem vyložily pojem obvyklého bydliště. Nadto řízení o navrácení pozbylo smysl, jelikož stěžovatelé se vrátili do Austrálie.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatelé předně s odvoláním na článek 8 Úmluvy namítali, že vnitrostátní soudy nařídily navrácení stěžovatele do Austrálie, aniž dostatečně posoudily jeho nejlepší zájem a rizika, kterým mohl být v této zemi vystaven, jak stanoví článek 13 Haagské úmluvy.

Soud především zkoumal, zda vnitrostátní orgány nastolily spravedlivou rovnováhu mezi soupeřícími zájmy dítěte, rodičů a veřejného pořádku. Připomněl, že především je třeba zohlednit nejlepší zájem dítěte, který Haagská úmluva spojuje s obnovením původního stavu rozhodnutím o okamžitém navrácení dítěte do země jeho obvyklého bydliště, došlo-li k protiprávnímu přemístění. Takové řízení se pak odlišuje od řízení o svěřeni dítěte do péče a pojem nejlepšího zájmu dítěte musí být posuzován ve světle výjimek upravených Haagskou úmluvou. Soud se rovněž musí ujistit, že rozhodovací proces před vnitrostátními soudy byl spravedlivý. V této souvislosti odkázal na rozsudek ve věci *X proti Lotyšsku* (č. 27853/09, rozsudek velkého senátu ze dne 26. listopadu 2013), ve kterém dospěl k závěru, že článek 8 Úmluvy ukládá vnitrostátním orgánům zvláštní procesní povinnost, a to zhodnotit v rámci posuzování návrhu na navrácení dítěte hájitelná tvrzení o „vážném nebezpečí“, které by dítěti při navrácení mohlo hrozit, a zároveň specificky své rozhodnutí s ohledem na okolnosti na případu odůvodnit s tím, že výjimky z povinnosti navrácení dítěte musí být vykládány úzce.

Ve vztahu k projednávané věci Soud uvedl, že stěžovatelka nepředložila soudu prvního stupně žádná konkrétní tvrzení, na kterých by se zakládala výjimka z povinnosti okamžitého navrácení dítěte. Za těchto okolností nelze soudu vyčítat, že vycházel ze zprávy australské mezinárodní sociální služby a že nakonec dospěl k závěru, že neexistují okolnosti bránící navrácení ve smyslu čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy. Své obavy stěžovatelka vyjádřila až před odvolacím soudem, obsah psychiatrického vyšetření však Soudu nepředložila. Soud tedy případ odlišil od věci *X proti Lotyšsku* (cit. výše, § 114), kdy se konkrétní tvrzení o „vážném nebezpečí“ ve smyslu čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy opíralo o zprávu znalce, který varoval před rizikem psychického traumatu dítěte, bude-li okamžitě odloučeno od své matky. Stěžovatelka nadto potvrdila, že styk otce s dítětem probíhal bez problémů; ohrožující způsob chování otce ke stěžovateli se tudíž nepotvrdil. Důvody pro ponechání dítěte v České republice představené stěžovatelkou tak nestačily k tomu, aby byla uplatněna některá z výjimek z povinnosti navrácení. Postup odvolacího soudu, podle kterého nebylo možné návrh na navrácení dítěte zamítnout, tak dle Soudu nebyl svévolný. Současně se stěžovatelé ještě před rozhodnutím odvolacího soudu vrátili do Austrálie. Řízení o navrácení do Austrálie a zejména pak otázka poskytnutí záruk souvisejících případně s nařízením navrácení, se tak staly bezpředmětné. Soud proto uzavřel, že vnitrostátní soudy vyhověly požadavkům na řízení vyplývajícím z článku 8 Úmluvy, a stížnost v této části odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 Odst. 1 ÚMLUVY

Stěžovatelé dále vznesli několik námitek porušení práva na spravedlivý proces.

K námitce nepřiměřené délky řízení o navrácení dítěte Soud konstatoval, že stěžovatelé měli k dispozici nejen kompenzační prostředek nápravy podle zákona č. 82/1998 Sb., ale také preventivní prostředek nápravy umožňující řízení urychlit zakotvený v § 174a zákona č. 6/2002 Sb. (*Macready proti České republice*, č. 4824/06 a 15512/08, rozsudek ze dne 22. dubna 2010, § 48-50). Stěžovatelé však nevyužili ani jeden z nich a netvrdili, že by tyto prostředky byly ve vztahu k jejich námitce nepřiměřené délky řízení neadekvátní nebo neúčinné. Tuto námitku proto Soud odmítl pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy.

K námitce, že většina důkazů byla provedena pouze před odvolacím soudem na jednání, kterého se nemohli zúčastnit, protože už byli v Austrálii, Soud podotkl, že právní zástupce stěžovatelky byl přítomen na jednání odvolacího soudu a mohl ji zastupovat. Rozhodnutí v projednávané věci byla vynesena v řízení, ve kterém stěžovatelka, zastoupená právním zástupcem, mohla předložit veškeré námitky a využít všech prostředků, které považovala za nezbytné, a stejně tak mohla přednést veškeré argumenty na podporu svého názoru. Tuto námitku proto Soud odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.

Konečně k námitce, že stěžovateli nebyl ustanoven opatrovník z řad advokátů a názor kolizního opatrovníka nebyl vzat do úvahy, Soud uvedl, že z Úmluvy nevyplývá povinnost jmenovat dotčenému nezletilému za okolností obdobných projednávané věci zvláštního zástupce z úřední povinnosti; stěžovatelé to ostatně před vnitrostátními soudy ani nepožadovali. V projednávané věci vykonával funkci kolizního opatrovníka městský úřad a soudy se jeho zprávami zabývaly. Dle názoru opatrovníka bylo v zájmu stěžovatele zůstat v České republice, avšak skutečnost, že se soudy rozhodly tento názor nerespektovat, sama o sobě neznamená nedodržení spravedlivosti řízení. I tuto námitku proto Soud odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.

Rozsudek ze dne 26. listopadu 2015 ve věci č. 35289/11 – *Regner proti České republice*

Senát páté sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že v rámci řízení o soudním přezkumu rozhodnutí Národního bezpečnostního úřadu o zrušení platnosti osvědčení pro styk s utajovanými skutečnostmi nedošlo k porušení práva stěžovatele na kontradiktornost řízení a rovnost zbraní, jakožto dílčích atributů práva na spravedlivý proces dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

Věc byla na žádost stěžovatele dne 2. května 2016 postoupena velkému senátu Soudu.

I. Skutkové okolnosti

Národní bezpečnostní úřad („NBÚ“) vydal stěžovateli osvědčení fyzické osoby pro styk s utajovanými informacemi ve stupni utajení „Tajné“, které bylo nezbytné pro výkon funkce zástupce náměstka ministra obrany, již v té době zastával. Na základě zprávy zpravodajské služby podléhající režimu utajení ve stupni „Vyhrazené“ vznikly důvodné pochybnosti o bezpečnostní spolehlivosti stěžovatele, a proto NBÚ rozhodl o okamžitém zrušení platnosti předmětného osvědčení. Dohodou smluvních stran byl pracovní poměr stěžovatele ve vztahu k ministerstvu ukončen. Proti rozhodnutí o odnětí osvědčení podal stěžovatel rozklad k řediteli NBÚ a posléze žalobu ke správnímu soudu. Pro účely probíhajícího řízení před Městským soudem v Praze postoupil NBÚ v souladu s § 133 odst. 3 zákona o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti veškerý spisový materiál včetně utajovaných dokumentů soudu, přičemž označil ty jeho části, u nichž se domníval, že nemohou být vyňaty z režimu utajení (předmětná zpráva zpravodajské služby), neboť by tím mohlo dojít k ohrožení nebo vážnému narušení činnosti zpravodajské služby či policie. Stěžovateli a jeho právnímu zástupci bylo umožněno do spisu nahlédnout, nikoli však do jeho utajované části, a byl mu ponechán prostor vyjádřit důvody, o nichž se domnívá, že mohly vést ke zrušení platnosti jeho osvědčení. Dle názoru soudu nebylo možné na základě podkladových materiálů přisvědčit stěžovateli v tom, že bylo rozhodnutí NBÚ nezákonné či svévolné, neboť jejich obsah odůvodňoval závěr o existenci bezpečnostního rizika. Soud proto žalobu zamítl. Obdobné stanovisko zaujal i Nejvyšší správní soud, když v řízení o kasační stížnosti vydvihl, že omezení procesních práv stěžovatele bylo vyváženo zárukami soudního přezkumu a procesní aktivitou soudu. Ústavní stížnost byla odmítnuta pro zjevnou neopodstatněnost.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatel před Soudem namítal, že řízení o přezkumu rozhodnutí NBÚ neskýtalo záruky spravedlivého procesu, zejména zásady kontradiktornosti řízení a rovnosti zbraní, neboť mu nebylo umožněno seznámit se s klíčovým podkladem rozhodnutí, aby mohl vyvrátit tvrzení obsažená v předmětné zprávě zpravodajské služby, v jejímž důsledku byl *de facto* zbaven příležitosti pokračovat ve výkonu veřejné funkce.

A. K PŘIJATELNOSTI

K námitce vlády se Soud předně zabýval tím, zda je čl. 6 odst. 1 Úmluvy v jeho občanskoprávní části na projednávanou věc vůbec použitelný. Připomněl, že se čl. 6 odst. 1 Úmluvy vztahuje pouze na spory týkající se ‚občanských práv a závazků‘, o nichž lze alespoň hájitelným způsobem tvrdit, že jsou zakotveny ve vnitrostátním právu. Požívá-li tedy vnitrostátní orgán neomezenou volnost či rozsáhlý prostor pro uvážení při svém rozhodování, vyplývá z toho, že vnitrostátní právní řád nezakotvuje ‚právo‘ na dané výhody či konání, a proto se předmětné ustanovení Úmluvy nepoužije.

V projednávané věci však Soud přihlédl k tomu, že rozhodování NBÚ při vydávání a rušení osvědčení pro styk s utajovanými informacemi je vázáno na splnění konkrétních kritérií uvedených v § 12 zákona o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti a podřízeno následné soudní kontrole. NBÚ tedy dle Soudu není nadán neomezenou diskrecí. Soud naopak dovedl, že český právní řád přiznává každému, komu bylo vydáno osvědčení pro styk s utajovanými skutečnostmi, zvláštní právo, na základě něhož se může domoci ověření, zda s ohledem na kritéria vymezená zákonem pro jeho vydání bylo následné zrušení tohoto osvědčení odůvodněné. Přestože pracovní poměr stěžovatele byl rozváznán dohodou stran na žádost stěžovatele, a tedy nezávisle na rozhodnutí NBÚ v jeho věci, Soud k občanskoprávní povaze předmětného práva podotkl, že bez platného osvědčení stěžovatel nepochybně nemohl pokračovat ve výkonu funkce a nemohl se ucházet o některé další pozice ve veřejném sektoru, jejichž výkon byl držením platného osvědčení podmíněn. Nadto bylo zrušení platnosti osvědčení způsobilé vyvolat i další negativní dopady v jeho osobnostní sféře, jako je újma na pověsti a ztráta či snížení příjmů. Soud tedy dospěl k závěru, že rozhodnutí o zrušení osvědčení a následné přezkumné řízení měly dopad na občanská práva stěžovatele, a čl. 6 odst. 1 Úmluvy v jeho občanskoprávní části je tudíž na projednávanou věc použitelný.

B. K ODŮVODNĚNOSTI

K meritu stížnosti Soud předně konstatoval, že odmítnutí zpřístupnit předmětnou zprávu bylo odůvodněno zájmem národní bezpečnosti, jelikož její zpřístupnění stěžovateli by podle vnitrostátních orgánů mohlo vést k odhalení metod práce zpravodajských služeb, jejich zdrojů informací, nebo k ovlivňování svědků. Dle Soudu pak nic nenasvědčovalo tomu, že by utajení předmětných dokumentů bylo svévolné nebo provedené za jiným účelem, než byl sledovaný legitimní zájem ochrany národní bezpečnosti.

Dále se Soud zabýval otázkou, zda byly zájmy stěžovatele dostatečně chráněny přezkumnou činností správních soudů. Z tohoto hlediska podtrhl, že dle stávající právní úpravy mají všichni soudci *ex lege* přístup k utajovaným skutečnostem, a proto rozhodovali s plnou znalostí obsahu podkladových materiálů, na nichž bylo rozhodnutí NBÚ založeno. Soud rovněž shledal, že správní soudy jsou v bezpečnostním řízení nadány tzv. plnou jurisdikcí, a mohou tedy přezkoumávat nejen otázky právní, ale i skutkové, a to navíc dle judikatury Nejvyššího správního soudu i nad rámec žalobních námitek. Za dodatečnou záruku ochrany zájmů stěžovatele Soud označil skutečnost, že potřeba utajení obsahu předmětné zprávy byla Městským soudem v Praze v rámci řízení přezkoumávána.

Přestože tedy v projednávané věci nebyl s klíčovým podkladem rozhodnutí stěžovatel ani jeho právní zástupce obeznámen, dle názoru Soudu rozhodovací proces za daných okolností dostal v maximální možné míře požadavkům na kontradiktornost řízení a rovnost zbraní, přičemž omezení těchto práv stěžovatele bylo vyváženo soudními zárukami k ochraně jeho zájmů. K tvrzenému porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy tedy nedošlo.

III. Odlišná stanoviska

K rozsudku je připojeno částečně nesouhlasné stanovisko soudkyně Jäderblom, podle níž z vnitrostátního právního řádu nelze dovodit ‚občanské‘ právo na přístup k utajovaným informacím, neboť se jedná o přiznání mimořádného oprávnění, které stát propůjčuje toliko osobám, k nimž chová pouto důvěry. Dle jejího mínění tedy není čl. 6 odst. 1 Úmluvy na projednávaný případ použitelný a stížnost proto měla být prohlášena za nepřijatelnou.

K rozsudku je rovněž připojeno souhlasné stanovisko soudce Pejchala, který s odkazem na celkově vysoký počet vydaných osvědčení poukázal na nadužívání institutu bezpečnostních prověrek, kterými jsou nuceny procházet i osoby, jenž při plnění pracovních povinností nepřicházejí s utajovanými skutečnostmi prakticky do styku.



PŘÍLOHA Č. 3: KANCELÁŘ VLÁDNÍHO ZMOCNĚNCE

V roce 2015 v kanceláři vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva, která je součástí Ministerstva spravedlnosti (viz ustanovení § 11 odst. 5 zákona č. 2/1969 Sb., ve znění zejména zákona č. 135/1996 Sb.) a jejíž postavení a činnost se dále řídí zejména zákonem č. 186/2011 Sb., o poskytování součinnosti pro účely řízení před některými mezinárodními soudy a jinými mezinárodními kontrolními orgány, a Statutem vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva, schváleným usnesením vlády ze dne 17. srpna 2009 č. 1024, působili:

JUDr. Vít Alexander Schorm	vládní zmocněnec	
Mgr. Petr Konůpka	zástupce vládního zmocněnce	
Mgr. Kristýna Benešová	odborná referentka	
Ing. Bc. Ota Hlinomaz, LL.M.	odborný referent	
Mgr. Taťána Jančárková, LL.M.	odborná referentka	do 16. ledna 2015
Mgr. Viktor Kundrák	odborný referent	od 1. srpna 2015
JUDr. Jana Martinková, Ph.D.	odborná referentka	
Mgr. Eva Petrová	odborná referentka	
Mgr. Vladimír Pysk	odborný referent	od 1. července 2015
Kateřina Holá	sekretariát	do 30. června 2015

Kancelář vládního zmocněnce sídlí na adrese Na Děkanec 3, Praha 2. Lze ji kontaktovat:

- telefonicky na čísle 221 997 437,
- telefaxem na čísle 221 997 445 a
- elektronickou poštou na adrese kvz@msp.justice.cz.

PŘÍLOHA Č. 4:

METODIKA ZPRACOVÁNÍ STATISTIKY AGENDY STÍŽNOSTÍ

Při zpracování údajů o stížnostech oznámených vládě do jednotlivých kategorií v grafu uvedeném v úvodu této zprávy byla použita následující metodika.

Počítá se každá registrovaná stížnost zasláná vládě České republiky zvlášť, ať už Soud žádal o stanovisko k její přijatelnosti a odůvodněnosti (což byl případ více než 99 % stížností), či nikoliv (tedy i tam, kde Soud pouze vydal předběžné opatření), bez ohledu na to, zda byla kauza určitého stěžovatele postupně registrována v několika stížnostech. U stížností také není brán zřetel na počet stěžovatelů, kteří je podali.

Všechny stížnosti, ve kterých Soud vydal odsuzující rozsudek, se v tomto přehledu objevují pouze v kategorii ‚Zjištěno alespoň jedno porušení Úmluvy‘. Je však možné, že odsuzující rozsudek ve věci samé nebyl definitivní tečkou za případem, protože Soud odročil otázku spravedlivého zadostiučinění. Takové stížnosti pak nejsou (znovu) započítány ani v kategorii ‚Smírná urovnání‘, pakliže byla věc po odsuzujícím rozsudku dořešena tímto způsobem, ani v kategorii ‚Stížnosti bez konečného rozhodnutí‘. V těchto kategoriích je přesto naznačeno, že takové stížnosti existují (na sklonku roku 2015 bylo po předchozím odsuzujícím rozsudku konkrétně pět stížností v režimu smírného urovnání a čtyři stížnosti v režimu nedořešené otázky spravedlivého zadostiučinění, což odráží čísla za znaménkem +).

Kategorie ‚Stížnosti, v nichž nebylo zjištěno žádné porušení Úmluvy‘ zahrnuje:

- jak rozsudky o neporušení (senátní rozsudek o neporušení ve věci *D. H. a ostatní* tu ovšem není započítán, jelikož byl následně překonán rozsudkem velkého senátu, jehož závěrem bylo konstatování porušení Úmluvy),
- tak konečná rozhodnutí o nepřijatelnosti stížností.

Počet stížností neodpovídá počtu rozhodnutí nebo rozsudků o nich vydaných, protože jednotlivé rozsudky nebo rozhodnutí mohou řešit současně více stížností a není navíc rozlišováno, zda v rozsudku, který řeší více stížností, byly některé prohlášeny za nepřijatelné nebo nedůvodné, zatímco u jiných Soud konstatoval porušení Úmluvy. Někdy je registrace do více stížností spíše dílem náhody, jindy se jedná o zcela samostatné problematiky vztahující se k jednomu stěžovateli.

Je také třeba zohlednit skutečnost, že některé stížnostní námítky mohou být v rozsudku o porušení shledány za odůvodněné, zatímco jiné nikoli (a mohou být zamítnuty nebo odmítnuty). Ani tyto podrobnosti nejsou v grafu zachyceny.

Kategorie ‚Uznání porušení‘ zahrnuje případy, kdy řízení skončilo jednostranným prohlášením vlády.

Z hlediska dne, kdy bylo o stížnosti rozhodnuto, se bere v potaz den zveřejnění, nikoli přijetí rozhodnutí. Soud v tomto ohledu v současné době odlišuje rozsudky, u nichž je datum zveřejnění uvedeno na titulní stránce, ač je z dalšího textu zřejmé, kdy se konala závěrečná porada, a rozhodnutí, která jsou v jeho databázi stále formálně datována dnem přijetí, ač jsou, podobně jako rozsudky, zveřejňována zhruba s odstupem tří týdnů od jejich přijetí.

OBSAH

ÚVOD	3
I. NALÉZACÍ ČÁST AGENDY STÍŽNOSTÍ.....	5
1.1. ROZHODNUTÍ SOUDU O STÍŽNOSTECH PROTI ČESKÉ REPUBLICE.....	5
1.1.1. ODSUZUJÍCÍ ROZSUDKY	5
1.1.2. ROZSUDKY O NEPORUŠENÍ ÚMLUVY A ROZHODNUTÍ O NEPŘIJATELNOSTI.....	6
1.1.2.1. Rozsudky o neporušení Úmluvy	6
1.1.2.2. Rozhodnutí o odmítnutí stížností	6
1.1.3. STÍŽNOSTI, O NICHŽ BYLO ŘÍZENÍ ZASTAVENO.....	7
1.1.3.1. Smírně urovnané případy.....	7
1.1.3.2. Případy uzavřené jednostranným prohlášením vlády	7
1.1.3.3. Stížnosti vzaté zpět.....	7
1.2. NOVĚ OZNÁMENÉ STÍŽNOSTI A DALŠÍ AKTIVITY V ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM	8
1.2.1. NOVĚ OZNÁMENÉ STÍŽNOSTI.....	8
1.2.2. DALŠÍ AKTIVITY V ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM	9
1.2.2.1. Další zpracovávaná stanoviska ke stížnostem proti České republice	9
1.2.2.2. Realizace předběžných opatření	10
1.2.2.3. Ústní jednání před Soudem.....	10
1.2.2.4. Aktivity související se stížnostmi proti třetím zemím	11
II. VYKONÁVACÍ ČÁST AGENDY STÍŽNOSTÍ.....	12
2.1. VĚCI, V NICHŽ BYL DOHLED NAD VÝKONEM UZAVŘEN	12
2.2. INDIVIDUÁLNÍ OPATŘENÍ K NÁPRAVĚ.....	13
2.2.1. OBNOVA ŘÍZENÍ U ÚSTAVNÍHO SOUDU.....	13
2.2.2. ANALÝZA POTŘEBY A MOŽNOSTI DALŠÍCH INDIVIDUÁLNÍCH OPATŘENÍ	13
2.3. OBECNÁ OPATŘENÍ K NÁPRAVĚ	14
2.3.1. PŘÍPADY S TRVAJÍCÍ POTŘEBOU PŘIJETÍ OBECNÝCH OPATŘENÍ.....	14
2.3.1.1. Vzdělávání romských dětí osm let po rozsudku velkého senátu.....	14
2.3.1.2. Další rozsudky, u nichž přetrvává potřeba přijmout obecná opatření k nápravě	15
2.3.1.2. Další rozsudky poukazující na vhodnost přijetí určitých obecných opatření	17
2.3.2. PŘÍPADY BEZ TRVAJÍCÍ POTŘEBY PŘIJETÍ OBECNÝCH OPATŘENÍ	17
DOSLOV.....	18
Zaprvé. Soud v perspektivě změn systému Úmluvy.....	18
Zadruhé. Česká republika v systému Úmluvy.....	19
Zatřetí. Posílení vnitrostátního provádění Úmluvy v České republice	20
PŘÍLOHA Č. 1: ANOTACE ODSUZUJÍCÍCH ROZSUDKŮ	23
Rozsudek ze dne 15. prosince 2015 ve věci č. 9154/10 – <i>Schatschaschwili proti Německu</i>	23
PŘÍLOHA Č. 2: ANOTACE ZAMÍTAVÝCH ROZSUDKŮ NEBO ODMÍTAVÝCH ROZHODNUTÍ....	29
Rozsudek ze dne 27. ledna 2015 ve věci č. 59552/08 – <i>Rohlena proti České republice</i>	29
Rozhodnutí ze dne 3. března 2015 ve věci č. 21588/12 – <i>Kudlička proti České republice</i>	31
Rozhodnutí ze dne 31. března 2015 ve věci č. 30020/11 – <i>Veselský proti České republice</i>	32
Rozhodnutí ze dne 12. května 2015 ve věci č. 30052/13 – <i>Prodělalová proti České republice</i>	33

Rozhodnutí ze dne 7. července 2015 ve věci č. 14021/10 – <i>Atsaev proti České republice</i>	34
Rozhodnutí ze dne 7. července 2015 ve věci č. 43562/07 – <i>Vávrová proti České republice</i>	35
Rozhodnutí ze dne 15. září 2015 ve věci č. 9842/13 – <i>Agroslunce, spol. s r. o. proti České republice</i>	36
Rozhodnutí ze dne 15. září 2015 ve věci č. 74556/11 – <i>Fuxová proti České republice</i>	37
Rozhodnutí ze dne 22. září 2015 ve věci č. 30741/15 – <i>Hammond proti České republice</i>	39
Rozsudek ze dne 26. listopadu 2015 ve věci č. 35289/11 – <i>Regner proti České republice</i>	41
PŘÍLOHA Č. 3: KANCELÁŘ VLÁDNÍHO ZMOCNĚNCE	44
PŘÍLOHA Č. 4: METODIKA ZPRACOVÁNÍ STATISTIKY AGENDY STÍŽNOSTÍ	45
OBSAH	47